

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Daň z příjmů – porovnání daňového zatížení
fyzických osob**

**Income tax – comparison of the tax burden of
natural persons**

Michaela Vincencová

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Daň z příjmů – porovnání daňového zatížení fyzických osob“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 21. 4. 2023

v. r. Michaela Vincencová

Zásady pro vypracování práce

1. Proveďte literární rešerši v oblasti daně z příjmu fyzických osob.
2. Analyzujte prostřednictvím modelových příkladů výši daňové povinnosti.
3. Pomocí modelových příkladů proveďte komparaci výše daňové povinnosti daňového poplatníka v různých životních i pracovních situacích.
4. Vyhodnoťte provedené analýzy.
5. Shrňte řešenou problematiku, stanovte případná doporučení.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své bakalářské práce Ing. Marii Černé, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost a cenné rady při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

Úvod	6
1 Cíl a metodický postup řešení.....	7
2 Daňový systém České republiky.....	8
2.1 Charakteristika daně.....	9
2.2 Funkce daně	10
2.3 Konstruktivní prvky daně	11
2.4 Dělení daní	12
2.4.1 Přímé daně	12
2.4.2 Nepřímé daně.....	14
3 Daň z příjmů fyzických osob.....	16
3.1 Poplatníci daně	16
3.2 Předmět daně.....	17
3.3 Základ daně	18
3.3.1 Příjmy ze závislé činnosti	19
3.3.2 Příjmy ze samostatné činnosti.....	20
3.3.3 Příjmy z kapitálového majetku	21
3.3.4 Příjmy z nájmu.....	21
3.3.5 Ostatní příjmy	22
4 Daňové zatížení – analýza modelových příkladů	23
4.1 Výpočet daňového zatížení – obecně	23
4.1.1 Nestandardní odpočty	24
4.1.2 Slevy na dani.....	25
4.1.3 Daňová zvýhodnění	26
4.1.4 Pojistné.....	27

4.2	Modelové příklady – výchozí podmínky	29
4.2.1	Varianta A	30
4.2.2	Varianta B	31
4.2.3	Varianta C	31
4.3	Modelové příklady – varianta 1	33
4.4	Modelové příklady – varianta 2	35
4.5	Modelové příklady – varianta 3	37
4.6	Modelové příklady – varianta 4	38
4.7	Modelové příklady – OSVČ paušální režim	40
4.7.1	Varianta 1 – paušální režim	41
4.7.2	Varianta 2 – paušální režim	43
4.7.3	Varianta 3 – paušální režim	44
4.8	Porovnání a vyhodnocení modelových příkladů	45
	Závěr	49
	Seznam použitých zdrojů	50
	Seznam tabulek	52
	Seznam rovnic	54
	Seznam použitých zkratk a značek	55
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

„Na tomto světě není nic jistého mimo smrt a placení daní.“ – Benjamin Franklin

Daně jsou neodmyslitelnou součástí našich každodenních životů. Jejich hlavní funkce spočívá v naplňování veřejných rozpočtů financemi placenými obyvateli daného státu. Absenci těchto příjmů není stát schopen, jakkoliv nahradit, a proto jsou daně velmi často diskutovaným tématem.

„Na světě nejtěžší věc k pochopení je daň z příjmu.“ – Albert Einstein

Placení daní se, ať už přímo či nepřímo, dotýká každého jedince. Může to být například prostřednictvím spotřební daně při nákupu pohonných hmot či alkoholu nebo v podobě daně z přidané hodnoty, kterou zahrnují v ceně téměř veškeré výrobky a služby. Daň, kterou si obyčejný občan nejvíce uvědomuje, neboť není schována v ceně zboží, představuje daň z příjmu. Povinnosti placení daně z příjmu podléhá každý, kdo má zdanitelný příjem vyšší než 50 000 Kč, pokud se nejedná o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně nebo o příjmy od daně osvobozené (Marková, 2023).

Daně a daňové zatížení, které působí na obyvatele dané země, představují významný nástroj každé ekonomiky. Míra zdanění může ovlivnit jak pozitivně, tak negativně život obyvatel. Příliš vysoké zdanění negativně ovlivňuje motivaci obyvatel k práci, podnikání nebo vytváření finančních rezerv. Může tak docházet k odlivu pracovní síly do zahraničí za lepšími podmínkami nebo k daňovým únikům. Oba zmíněné důvody negativně působí na ekonomický růst. Na druhou stranu, příliš nízká míra zdanění by mohla vést k nedostatku finančních prostředků, se kterými stát následně hospodaří.

Daně jako takové jsou velmi rozsáhlým tématem, a proto se tato kvalifikační práce bude zabývat pouze daňovým zatížením fyzických osob.

1 Cíl a metodický postup řešení

Téma této bakalářské práce zní: „Daň z příjmů – porovnání daňového zatížení fyzických osob“; jejím cílem tedy je provedení výpočtů daňového zatížení fyzických osob v různých modelových situacích a jejich následné porovnání.

První část práce – teoretická, obsahuje literární rešerši, která bude vycházet zejména z platných daňových zákonů, stav legislativy k 1. 1. 2023. Tato část zahrnuje kapitoly týkající se daní obecně. Jsou zde popsány charakteristiky, funkce, konstrukční prvky daní a rozdělení daní na přímé a nepřímé daně. Další kapitola je zaměřena na daň z příjmů fyzických osob (dále „DPFO“). V této kapitole jsou vysvětleny základní pojmy jako, kdo je poplatníkem daně, co je předmětem daně, čím je tvořen základ daně a jaké příjmy jsou předmětem daně.

Druhá část práce – praktická, se zabývá modelovými výpočty daňového zatížení fyzických osob dle platné legislativy k 1. 1. 2023. Daňové zatížení je ovlivňováno situacemi, ve kterých se mohou daňoví poplatníci ocitnout. Může se jednat o situace spojené se změnou zaměstnání nebo s přírůstkem dětí do rodiny. Následně budou tyto modelové situace zanalyzovány, porovnány a zhodnoceny s cílem posoudit, jak jednotlivé situace mohou ovlivnit daňovou povinnost fyzické osoby v daném kalendářním roce.

2 Daňový systém České republiky

Než dojde k představení konkrétních daní, je potřeba, aby zde bylo zmíněno, co to je daňový systém České republiky. Daňový systém lze charakterizovat jako souhrn veškerých povinných daní a poplatků, které se na daném území vybírají a následně plynou do veřejného rozpočtu („Daňový systém“, n.d.). Dalo by se říct, že daňový systém má dva základní ukazatele, které ho mohou charakterizovat. Prvním ukazatelem je daňová kvóta. „Je to jeden z ukazatelů, který slouží i k mezinárodnímu srovnávání, a vypovídá o tom, jak velký díl vytvořeného produktu se přerozděluje přes veřejné rozpočty, a tedy nezůstává těm, kteří důchod vytvořili, ale rozděluje se prostřednictvím veřejných fondů na daňovém principu.“ (Vančurová et al., 2020, s. 50). Druhý ukazatel představuje daňový mix, který podle Vančurové et al. (2020) vyjadřuje preference v konkrétním daňovém systému. Určuje, které daně daný stát upřednostňuje, a které naopak potlačuje. Vyjádření daňového mixu může být uskutečněno skrze podíl výnosu z vybraného druhu daně na celkovém daňovém výnosu státu. V následující tabulce (Tab. 1) je vyobrazený již zmíněný daňový mix z roku 2023.

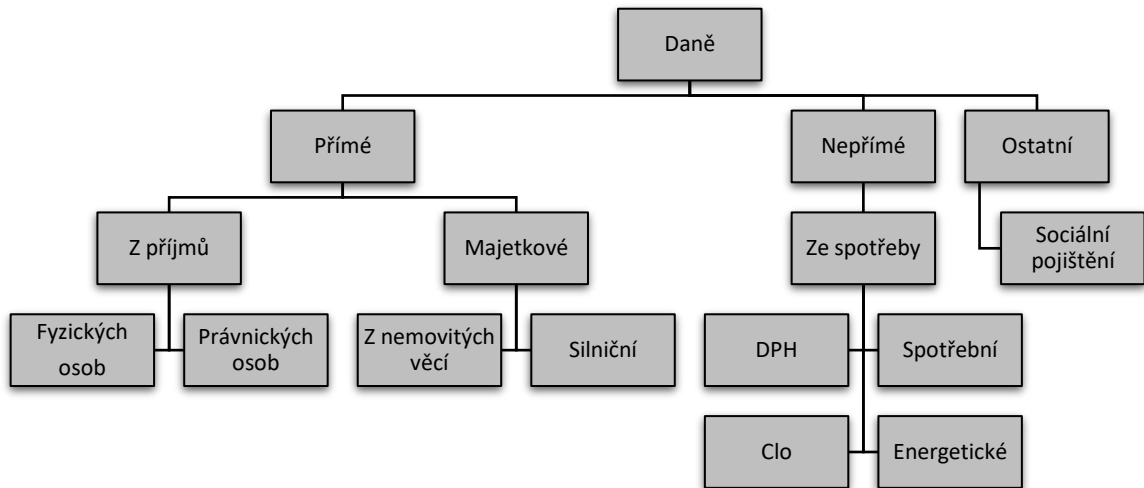
Tab. 1: Struktura příjmů státního rozpočtu v roce 2023

Položky	Příjem
Povinné pojistné	688,3 mld. Kč
DPH	381,8 mld. Kč
Přijaté transfery	185,9 mld. Kč
Spotřební daně	157,3 mld. Kč
DPPO	257,2 mld. Kč
DPFO	134,7 mld. Kč
Nedaňové příjmy	21,9 mld. Kč
Kapitálové příjmy	84,7 mld. Kč
Ostatní daňové příjmy	16,2 mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování podle "Státní rozpočet v kostce – 2023 (2023)"; 2023

Daňový systém je tvořen daněmi přímými a daněmi nepřímými, které se následně dále dělí, viz následující schéma (Tab. 2). Do daňového systému se řadí i tzv. ostatní daně, do kterých je včleněno zejména sociální pojištění.

Tab. 2: Daně daňového systému ČR – ekonomické hledisko

Zdroj: vlastní zpracování podle „Daňová soustava v České republice“ (n.d.) a "Popis systému" (2013); 2023

2.1 Charakteristika daně

Cambridge Dictionary popisuje daň jako částku peněz, která se odvádí vládě. Zmíněná částka se zakládá na příjmu nebo na nákladech na zboží nebo služby, u kterých došlo ke koupi („tax“, n.d.).

Na daň jako takovou se dá pohlížet ze dvou různých hledisek, a to z pohledu právního nebo z pohledu ekonomického. Právní hledisko považuje za daň vše, co je jako daň označováno v daňových zákonech, zatímco hledisko ekonomické pohlíží na jednotlivé platby podle jejich charakteristických vlastností. Tudiž nezáleží, zda konkrétní platba obsahuje slovo „daň“ ve svém názvu, ale zda splňuje potřebné vlastnosti.

„Daň je definována jako povinná, nenávratná, zákonem určená platba do veřejného rozpočtu. Je to platba neúčelová a neekvivalentní.“ (Kubátová, 2018, s. 15).

Jednou z hlavních charakteristik daně je povinnost daň odvést. Znamená to, že ekonomické subjekty mají povinnost dle konkrétních zákonů daně platit. Povinnost placení daní je důležitá zejména v tom, že vybrané finance plynoucí do veřejného rozpočtu jsou následně využity například na úhradu veřejných statků. Pod pojmem

veřejný statek si lze představit veřejné osvětlení, které je využíváno téměř všemi obyvateli daného státu, nebo financování armády České republiky. Některé ekonomické subjekty by si následně mohly říct, že ve večerních hodinách nevychází z domu, a proto by nemusely platit veřejné osvětlení. Avšak ve chvíli, kdy by veřejné osvětlení využily, staly by se tzv. černými pasažéry, kteří využívají jimi nehrazené služby. Nenávratnost odlišuje daň od půjček, u kterých, na rozdíl od daní, dochází k následnému vrácení majetku zpět do vlastnictví subjektu. Další vlastností je neúčelovost, která říká, že při placení daní není přesně známo, na co konkrétně bude finanční obnos využit. U některých daní lze podle jejich rozpočtového určení odhadovat, jakým směrem budou finance využity. Například z výnosu z daně silniční jsou hrazeny výstavby a opravy silnic a dálnic, avšak stále není dohledatelné, jaký konkrétní úsek bude z inkasa daně hrazen. Poslední vlastností je neekvivalentnost. Znamená to, že množství peněz, které je na daních státu odvedeno, se jejich poplatníkovi s velkou pravděpodobností nemusí vrátit v úměrné výši (Klimešová, 2018).

2.2 Funkce daně

Daně nejsou pouze prostředkem k naplnění veřejného rozpočtu financemi, ale mají řadu dalších kontrolních funkcí. Mezi základní funkce patří (Klimešová, 2018; Vančurová et al., 2020):

- **Funkce fiskální** – je hlavní a také nejstarší funkce daní, neboť zajišťuje již zmíněné naplňování veřejného rozpočtu finančními prostředky, ze kterých mohou být nadále hrazeny veřejné výdaje.
- **Funkce alokační** – koriguje množství finančních prostředků v různých oblastech. Alokují finanční prostředky tak, aby jich byl dostatek na místech, kde je jejich potřeba, a naopak ubírá tam, kde nedochází k jejich využití.
- **Funkce redistribuční** – má za úkol přerozdělovat vybrané finanční prostředky od bohatších a prostřednictvím transferů zvyšovat příjmy chudších obyvatel.
- **Funkce stabilizační** – zajišťuje zmírnění cyklických výkyvů v ekonomice. Jinými slovy, pokud se ekonomice daří, stát na daních odčerpává víc peněžních prostředků na „horší časy“. Pokud již zmíněné „horší časy“ nastanou a ekonomice se přestane dařit, jsou finanční prostředky použity na zmírnění negativních dopadů na obyvatele.

- **Funkce stimulační** – se zakládá na faktu, že daňové subjekty shledávají placení daní jako újmu, a proto se budou snažit výše uvedenou povinnost omezit. Stimulace může být pozitivní, například formou slev a daňových zvýhodnění (daňové zvýhodnění na dítě), nebo negativní, v podobě zvýšení daní, například u alkoholu či cigaret.

2.3 Konstrukční prvky daně

Každou daň je nutné posuzovat podle jejích konstrukčních prvků. Tyto prvky pomáhají určit, kdo bude poplatníkem daně a v jaké míře bude daň na daňový subjekt dopadat. Základními konstrukčními prvky jsou (Černá et al., 2021; Marková, 2023):

- **Daňový subjekt** – je osoba mající práva a povinnosti v podobě pravdivého zjištění, stanovení a následného zaplacení daně. Daňový subjekt jako pojem je charakterizován v daňovém zákonu. Daňové subjekty lze dělit na dvě skupiny, a to na poplatníky a plátce. „Poplatník je daňový subjekt, jehož předmět (zejména příjem nebo majetek) je dani podroben.“ „Plátce daně je daňový subjekt, který je ze zákona povinen odvést do veřejného rozpočtu daň vybranou od jiných subjektů nebo sraženou jiným poplatníkem pod svou majetkovou odpovědností.“ (Vančurová et al., 2020, s. 14–15).
- **Předmět daně** – je skutečnost, na základě, které se zdaňuje například důchod, majetek nebo spotřeba statků či služeb.
- **Základ daně** – je předmět vyjádřený pomocí měrných jednotek, který je upravený podle příslušných zákonných norem. Tyto měrné jednotky mohou být buď fyzické (například m²) nebo hodnotové, tedy vyjádřené v peněžních jednotkách. Ze základu daně se následně vyměřuje samostatná daň. Se základem daně úzce souvisí pojem zdaňovací období. Jedná se o časový interval, na který nebo za který se základ daně stanoví a následně vybírá. Může se jednat o kalendářní rok, měsíc či čtvrtletí.
- **Sazba daně** – je algoritmus, pomocí kterého se stanoví ze základu daně velikost daně. Sazbu daně je možné rozdělit podle vztahu k velikosti základu daně na sazbu pevnou a sazbu relativní.

- Sazba pevná – se vztahuje k fyzikální jednotce základu daně. Může se jednat například o 1 kus cigarety, 1 m² zastavěné plochy nebo nákladní automobil s určitým objemem motoru.
- Sazba relativní (ad valorem) – bývá stanovena procentem ze základu daně a je využita právě tam, kde je základ daně vyjádřený v peněžních jednotkách.

Sazbu je dále možné rozdělit podle druhu předmětu daně na sazbu jednotkovou a sazbu diferencovanou.

- Sazba jednotková – je pro všechny typy a druhy předmětu daně daně stejná. V minulosti se jednalo například o sazbu pro daň z nabytí nemovitostí, která je již od roku 2021 zrušená.
- Sazba diferencovaná – je taková sazba, která rozlišuje jednotlivé předměty daně daně. Může se jednat například o sazbu u daně z přidané hodnoty, kde většina zboží a služeb má sazbu 21 %, zatím co potraviny mají 15 % a léky nebo knihy mají 10 %.
- **Splatnost daně** – je zákonem stanovená doba, ve které musí být uhrazena daňová povinnost. Daňovému subjektu náleží povinnost daň zaplatit příslušnému správci daně. Zaplacení může probíhat několika způsoby: jednorázově, formou srážek daně (prostřednictvím poplatníka, kterému je srážka uskutečněna, a plátce, který daň odvede) nebo pomocí záloh, které daňový subjekt odvádí před vyměřením daňové povinnosti.

2.4 Dělení daní

Existuje mnoho možností, jak se dají daně třídit, ať už podle různých vlastností nebo kritérií. V této práci se autorka zaměří především na základní rozdělení, které je využíváno v již zmiňovaném daňovém mixu. Jedná se o rozdělení na daně přímé a nepřímé, které souvisí s vazbou na důchod poplatníka.

2.4.1 Přímé daně

Müllerová & Šindelář (2016) shledávají charakteristiku přímých daní zejména v tom, že je známý konkrétní daňový subjekt. Proto je jednou z hlavních vlastností přímých daní jejich nepřenositelnost na jiný subjekt. Přímé daně tak mohou způsobit, že jsou daňovými

subjekty více pocíťovány a jsou viditelnější, na rozdíl od daní nepřímých, které bývají zakomponovány v cenách zboží. Plátcem daně bývá poplatník, který sám nebo prostřednictvím zaměstnavatele odvádí daň finančnímu úřadu. Daně jsou odváděny daňovým subjektem z vlastních příjmů a z majetku, který vlastní. Mezi přímé daně se dnes řadí daň z příjmů a daň z majetku. Dříve sem patřila i daň darovací a daň dědická. V roce 2014 došlo ke zrušení těchto daní jako samostatných. Dary, bezúplatná plnění, se staly předmětem daně z příjmů a příjmy z dědictví jsou nyní od daně osvobozeny.

Daň z příjmů upravuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Podle tohoto zákona se řadí mezi daně z příjmů následující daně:

- **Daň z příjmů fyzických osob (DPFO)** – je ústředním tématem této práce, proto bude rozebrána v následujících kapitolách podrobněji.
- **Daň z příjmů právnických osob (DPPO)** – má předmět daně v podobě příjmů z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem, není-li dále stanoveno jinak. Poplatníkem DPPO je každá právnická osoba se sídlem nebo místem vedení na území České republiky. Dále sem spadají různé fondy a organizační složky státu. Základ daně se odvozuje z účetního výsledku hospodaření před zdaněním za uplynulý kalendářní rok. Sazba daně činí 19 % (Marková, 2023).

Do daní majetkových se řadí daň z nemovitých věcí, kterou upravuje zákon č. 388/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí a daň silniční, kterou upravuje zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční.

- **Daň z pozemků** – má předmět daně v podobě pozemků nacházejících se na území České republiky, které jsou registrované v katastru nemovitostí. Patří sem například: zahrady, vinice, orné půdy, travnaté porosty a pozemky hospodářských lesů a rybníků. Poplatníkem daně může být vlastník pozemku, nájemce nebo uživatel.
- **Daň ze staveb a jednotek** – má předmět daně v podobě staveb a jednotek nacházejících se na území České republiky. Patří sem například: budovy obytných či rekreačních domů nebo garáže. Poplatníkem může být vlastník nebo nájemce stavby či jednotky.
- **Daň silniční** – má jako předmět daně zdanitelné vozidlo, které spadá do kategorie N2 a N3 a jejich přípojná vozidla, pokud jsou zapsaná v registru silničních vozidel

v České republice. Jedná se o vozidla využívaná k podnikání. Poplatníkem může být provozovatel vozidla, který je zapsaný v technickém průkazu nebo uživatel vozidla. V roce 2022 došlo ke zrušení povinnosti hradit čtvrtletní zálohy silniční daně (Marková, 2023).

2.4.2 Nepřímé daně

Nepřímé daně se liší od daní přímých zejména v tom, kdo daň platí a kdo ji odvádí státu. U daní přímých bývá poplatník a plátce tatáž osoba, zatímco u daní nepřímých jsou tyto osoby rozlišeny. Poplatník je osoba, na kterou dopadá daňové zatížení a je této dani podrobena. Poplatníkem může být zákazník v obchodu, který si zakoupí nějaké zboží či službu. Osoba, která daň vybírá a následně odvádí státu, se označuje plátce. Bývá to nejčastěji právnická osoba, která uvedené služby (prodej zboží či služeb) zajišťuje. Nepřímé daně jsou zahrnuty v ceně zboží či služby, tudíž nepůsobí na první pohled tak demotivačně jako daně přímé, které daňový subjekt vnímá daleko výrazněji. Nepřímé daně lze dělit na daně univerzální a daně selektivní. Daně univerzální se vztahují k veškerému spotřebnímu zboží či službám, zatímco daně selektivní se vztahují pouze k vybraným druhům spotřebního zboží („Nepřímé daně“, n.d.).

- **Daň z přidané hodnoty (DPH)** – je řazena do univerzálních daní, neboť se vztahuje na veškerý sortiment. Proto je také DPH jedním z nejdůležitějších příjmů státního rozpočtu. DPH je upravováno zákonem č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty. Předmětem daně je dodání zboží, poskytnutí služby, dovoz zboží a pořízení zboží ze zahraničí s místem plnění v tuzemsku. Sazba DPH je lineární a diferencovaná do 3 úrovní. Základní sazba daně je 21 % (vztahuje se skoro na veškerý sortiment), první snížená sazba je 15 % (potravin, nealkoholické nápoje, zdravotní a sociální péče, zpracování komunálního odpadu, ...) a druhá snížená sazba je 10 % (kojenecká výživa, tištěné knihy, léky, ...)
- **Daně spotřební** – se řadí do selektivních daní. To znamená, že se uvalují na konkrétní statky a služby. Daně spotřební upravuje zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních. Spadají sem daně z minerálních olejů, z lihu, z piva, z vína a meziproduktů a z tabákových výrobků.

- **Daně ekologické** – jsou selektivními daněmi, které upravuje zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Tyto daně byly zavedeny v souladu s podmínkami členství České republiky v Evropské unii (EU). Patří sem daň ze zemního plynu, z pevných paliv a z elektřiny (Marková, 2023).
- **Clo** – má charakter daně, proto je za daň považováno pouze z ekonomického hlediska, a ne z právního. Vztahuje se na zboží dovážené ze zahraničí do České republiky. Clo se v rámci Evropské unie nevybírání, neboť zde funguje tzv. vnitřní trh, který zajišťuje volný pohyb zboží mezi členskými státy. Vybírá se tedy až na vnějších hranicích EU. Správcem cla jsou veškeré celní úřady („Cla“, 2020).

3 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob, často nazývaná jako – důchodová daň, je upravována zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen „ZDP“). Celkově daň z příjmů bývá označována za jednu z nejsložitějších daní, neboť dochází k jejímu novelizování minimálně jednou ročně. Proto si tyto změny jak fyzické, tak i právnické osoby musí hlídat, neboť jak praví jeden ze základních právních principů: „neznalost zákona neomlouvá“ („Právní principy“, n.d.).

Zákon o dani z příjmů obsahuje 42 paragrafů a pro přehlednost je členěn do sedmi částí, a to následovně (Marková, 2023):

- Část první (§ 2 - § 16) – daň z příjmů fyzických osob.
- Část druhá (§ 17 - § 21a) – daň z příjmů právnických osob.
- Část třetí (§ 21b - § 38fa) – společná ustanovení.
- Část čtvrtá (§ 38g - § 38zh) – zvláštní ustanovení pro vybírání daně z příjmů.
- Část pátá (§ 39 - § 39b) – registrace.
- Část šestá (§ 39p - § 39q) – pravomoci vlády a ministerstva financí.
- Část sedmá (§40 - § 42) – přechodná a závěrečná ustanovení.

3.1 Poplatníci daně

Poplatníci daně z příjmů fyzických osob jsou všechny fyzické osoby, jejichž disponibilní prostředky jsou daní snižovány. Plátce daně je osoba, které zákon ukládá povinnost daně poplatníkovi z výplaty srazit a následně odvést příslušnému správci daně. Pokud je fyzická osoba osobou samostatně výdělečně činnou (OSVČ) je poplatník a plátce tatáž osoba, zatímco v případě závislé činnosti je poplatníkem zaměstnanec a plátcem zaměstnavatel, který má za povinnost srazit a odvést zálohu na daň z výplaty poplatníka (Vančurová & Boněk, 2011) a (Vančurová et al., 2020).

Poplatníci se mohou podle § 2 ZDP dále dělit na dvě skupiny, a to na daňové rezidenty a daňové nerezidenty.

- Daňový rezident České republiky je takový poplatník, který má na území České republiky bydliště nebo se zde obvykle nachází a to alespoň 183 dní v kalendářním roce. „Daňoví rezidenti ČR mají neomezenou daňovou povinnost

vztahující se jak na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR, tak na příjmy plynoucí ze zdrojů v zahraničí.“ (Macháček, 2021, s. 35).

- Daňovým nerezidentem České republiky mohou být osoby, které nemají na území České republiky bydliště nebo se zde obvykle nezdržují. Dále mohou být poplatníci označeni daňovými nerezidenty, pokud tak stanoví mezinárodní smlouvy. Daňovými nerezidenty mohou být například zahraniční studenti nebo osoby, které se na území České republiky zdržují za účelem léčení. „Na rozdíl od daňových rezidentů mají daňoví nerezidenti omezenou daňovou povinnost, a to pouze vztahující se k příjmům plynoucím ze zdrojů na území ČR, které jsou vymezeny v § 22 ZDP.“ (Macháček, 2021, s. 35).

3.2 Předmět daně

„Předmětem daně z příjmů fyzických osob jsou podle zásady všeobecnosti veškeré příjmy, které zvyšují užitek poplatníka, a to bez ohledu na jejich formu, např. zda se jedná o příjem peněžité či naturální apod.“ (Vančurová, 2021, s. 83). Příjmu může být dosaženo například i směnou. Naturální nebo také nepeněžní příjem musí být oceněn podle právního předpisu, který pojednává o oceňování majetku anebo jako pětinasobek hodnoty ročního plnění. Výjimkou jsou příjmy, které nejsou předmětem daně, nebo jsou od daně osvobozené.

„Příjmy vyňaté ze zdanění jsou takové příjmy, které se z hlediska předmětu daně za příjem nepovažují, a proto se nezdaňují, ale také k nim poplatník nemůže uplatnit odpočty ani jiná zvýhodnění s nimi související.“ (Vančurová, 2021, s. 87). Předmětem daně nejsou podle § 3 odstavce 4 například úvěry či zápůjčky (s určitými výjimkami), částka uhrazená zdravotní pojišťovnou, o kterou byl překročen limit regulačních poplatků a doplatků na léčiva nebo potraviny, příjmy z rozšíření rozsahu nebo vypořádání společného jmění manželů, příjem plynoucí osobě pracující jako au-pair v zahraničí, a to za ubytování a stravu a další.

Osvobozené příjmy jsou děleny podle Vančurové et al. (2020) do 5 skupin, avšak nesmí být opomíjen fakt, že existuje celá řada výjimek (Marková, 2023):

- **bezúplatné příjmy** – jsou tvořeny zejména položkami, které se sem zařadily po zrušení darovací daně a daně dědické. Patří sem například příjmy z nabytí

dědictví, případně získání dědictví odkazem, nebo příjmy z nabytí vlastnického práva k movité věci od osoby, která je příslušníkem jeho rodiny žijící s ním ve společně hospodařící domácnosti.

- **důchody a sociální transfery** – tvoří dávky nebo služby z nemocenského pojištění, důchodové pojištění nejvýše do 36násobku minimální mzdy, dávky pro osoby se zdravotním postižením nebo příjem v podobě studijního stipendia.
- **příjmy z prodeje a majetku** – mohou být například příjmy z prodeje rodinného domu (pokud v něm prodávající bydlel nejméně 2 roky před prodejem), z prodeje nemovitých věcí (pokud přesáhne doba mezi nabytím a prodejem 10 let) nebo z prodeje hmotné movité věci, pokud se nejedná o cenný papír, motorové vozidlo/letadlo/loď, kdy doba mezi nabytím a prodejem je kratší než 1 rok a movitou věc, která byla/je zahrnutá v období 5 let v obchodním majetku.
- **náhrady škody a pojistná plnění s výjimkami** – jsou sporným druhem příjmu, neboť nedochází ve své podstatě ke zvyšování majetku poplatníka, ale pouze náhradě ztráty ať už na majetku či příjmu. Proto je většina těchto příjmů od daně osvobozena.
- **některé výhry** – zmíněné v § 4 odstavce 1 písmene f).

3.3 Základ daně

„Základem daně z příjmu z fyzických osob je revidovaný souhrn dílčích základů daně. Dílčím základem daně jsou zdaňované příjmy, které do něj patří, snížené o výdaje, které jsou uznány, že je bylo nezbytně nutné vynaložit pro získání příjmů, případně jinak upravené.“ (Vančurová, 2021, s. 100). Základ daně je tvořen dílčími základy daně, kterými jsou:

- příjmy ze závislé činnosti § 6,
- příjmy ze samostatné činnosti § 7,
- příjmy z kapitálového majetku § 8,
- příjmy z nájmu § 9,
- ostatní příjmy § 10.

3.3.1 Příjmy ze závislé činnosti

Zdanění příjmů ze závislé činnosti upravuje § 6 ZDP a pro většinu obyvatelstva jsou nejdůležitějším příjmem. „Za příjem ze závislé činnosti se považuje plnění ve formě příjmu ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru a obdobného poměru, v nichž poplatník při výkonu práce pro plátce příjmu je povinen dbát příkazů plátce.“ (Vančurová et al., 2020, s. 174). Hlavním rysem závislé činnosti je skutečnost, že její vykonávání probíhá podle pokynů osoby, která příjem vyplácí, za použití jeho nástrojů a na místě a v čase, který osoba určí.

Dále sem podle § 6 odstavce 1 spadají (Marková, 2023):

- funkční požitky, které jsou vnímány jako odměny za výkon funkce poslanců, členů vlády nebo odměny za funkci ve státních orgánech či občanských sdruženích,
- příjmy za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným a komanditisty komanditní společnosti,
- odměny člena orgánu právnické osoby nebo likvidátora,
- příjmy plynoucí v souvislosti s dřívějším, současným nebo budoucím výkonem činnosti, ze které plynou příjmy (již zmíněné výše), bez ohledu na to, zda plynou od plátce, u kterého poplatník vykonává činnost, ze které plyne příjem ze závislé činnosti, nebo od plátce, u kterého poplatník tuto činnost nevykonává.

Za příjmy ze závislé činnosti se nepovažují podle § 6 odstavce 7 (Marková, 2023):

- náhrady za cestovní výdaje (související s výkonem závislé činnosti do výše stanovené zákonem),
- hodnota mycích, čistících a dezinfekčních prostředků, pracovních oděvů, obuvi a ochranných prostředků, včetně příspěvků na jejich udržování,
- částky přijaté zaměstnancem zálohově od zaměstnavatele,
- náhrady za opotřebení vlastního nářadí, zařízení a dodržování potřebných pro výkon práce poskytované zaměstnanci podle zákoníku práce,
- povinná plnění zaměstnavatele na vytváření a dodržování pracovních podmínek pro výkon práce stanovená právním předpisem.

Další kategorie příjmů, které spadají do předmětu daně, ale daň se z nich neodvádí, jsou příjmy od daně osvobozené. Mezi tyto příjmy se řadí například: hodnota stravování jako nepeněžní plnění od zaměstnavatele; nepeněžní plnění vynaložené zaměstnavatelem na rekvalifikaci nebo odborný rozvoj zaměstnanců; nepeněžní plnění poskytované zaměstnanci z fondu kulturních a sociálních potřeb (např.: příspěvky na sportovní akce); příspěvek na penzijní pojištění, na životní pojištění nebo připojištění se státním příspěvkem.

3.3.2 Příjmy ze samostatné činnosti

Dalším důležitým příjmem obyvatelstva je příjem ze samostatné činnosti, který může být chápán jako příjem z podnikání. Zákonné ustanovení § 420 zákona č. 89/2012 Sb. definuje pojem podnikatele takto: „Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.“

Podle § 7 ZDP sem spadá například:

- příjem ze živnostenského podnikání,
- příjem ze zemědělské výroby, vodního a lesního hospodářství,
- příjem z jiného podnikání, ke kterému je potřeba podnikatelského oprávnění,
- podíl společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na zisku,
- příjem z výkonu nezávislého povolání,
- a další.

Základ daně u příjmů ze samostatné činnosti lze stanovit jako příjmy snížené o výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení, buď v prokazatelné výši nebo paušálem (procentem z příjmu). Aby poplatník využil snížení příjmů o výdaje v prokazatelné výši, musí vést účetnictví a dílčí základ daně odvodit od výsledku hospodaření před zdaněním. Další možnost je vedení pouze daňové evidence, která obsahuje záznam o příjmech a výdajích. Obě zmíněné varianty mohou s sebou nést administrativní výdaje a riziko související se správným prokazováním výdajů, proto existuje i varianta uplatnění výdajů paušálem viz následující tabulka (Tab. 3) (Vančurová et al., 2020).

Tab. 3: Paušální výdaje

Druh příjmu	Procentuální sazba paušálních výdajů	Maximální částka paušálních výdajů
Lesní a vodní hospodářství Zemědělská výroba Řemeslné podnikání	80 %	1 600 000 Kč
Živnostenské podnikání	60 %	1 200 000 Kč
Příjmy z nájmu majetku v obchodním majetku	30 %	600 000 Kč
Příjem z jiného povolání Příjem z nezávislého povolání Příjem z využití a převodu duševních práv	40 %	800 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování podle § 7 odstavce 7 ZDP (Marková, 2023); 2023

3.3.3 Příjmy z kapitálového majetku

Příjmy z kapitálového majetku jsou definovány jako příjmy z držby finančního majetku. Jedná se o běžné příjmy, nikoliv kapitálové příjmy i přesto, že plynou z majetku pořízeného z prostředků v obchodním majetku. Většina těchto příjmů tvoří samostatný základ daně a je zdaňována srážkou u zdroje. Toto zdanění je vhodné, neboť se jedná o nevelké, zato frekventované příjmy (Vančurová, 2021; Vančurová et al., 2020). Samostatné základy daně podle § 8 ZDP jsou tvořeny například následujícími příjmy:

- podíly na zisku obchodní korporace nebo podílového fondu,
- podíly na zisku tichého společníka z účasti na podnikání,
- úroky, výhry a jiné výnosy z vkladů na vkladních knížkách, úroky z peněžních prostředků na účtu, který není podle podmínek toho, kdo účet vede, určen k podnikání,
- výnos z jednorázového vkladu.

3.3.4 Příjmy z nájmu

Příjmy z nájmu jsou často se vyskytujícím příjmem fyzických osob, pod které se řadí i podnájem, pacht nebo podpacht. Podle § 9 ZDP sem patří příjmy z nájmu nemovitých věcí či bytů nebo movitých věcí, které nejsou pronajímány pouze příležitostně, neboť ty by spadaly mezi ostatní příjmy.

Výdaje u tohoto dílčího základu daně mohou mít dvojí uplatnění, a to pomocí skutečně prokazatelných výdajů nebo paušálních výdajů. Pokud poplatník hodlá využít variantu s prokázáním skutečných výdajů, poté je povinen vést účetnictví nebo minimálně evidenci příjmů a výdajů v časovém sledu. Druhou variantou je podle § 7 ZDP využití paušálních výdajů ve výši 30 % z příjmů, avšak v maximální výši výdajů 600 000 Kč (Marková, 2023; Vančurová, 2021).

„..., příjmem je i nepeněžní příjem, a proto je třeba do tohoto dílčího základu daně zahrnout i nepeněžní nájemné, např. formu úhrady opravy najaté nemovité věci nájemcem ve sjednané výši místo vlastníka.“ (Vančurová et al., 2020, s. 215).

3.3.5 Ostatní příjmy

Do skupiny ostatních příjmů podle § 10 spadají příjmy zvyšující majetek, ale zároveň nepatřící pod § 6 až 9 ZDP. Základ daně je tvořen rozdílem mezi příjmem a výdajem prokazatelně vynaloženým na jeho dosažení. Pokud jsou výdaje vyšší než příjmy, je tento rozdíl zanedbáván. Tento dílčí základ daně nevytváří daňovou ztrátu. Paušální výdaje lze uplatnit pouze u příležitostných příjmů ze zemědělské výroby a lesního a vodního hospodářství.

Podle § 10 odstavce 1 se sem řadí:

- příjmy z úplatného převodu nemovité věci, cenného papíru a jiné věci,
- přijaté výživné nebo důchod,
- bezúplatné příjmy (pokud nejsou z nějakého důvodu osvobozené od daně),
- příjmy z příležitostných činností, z nájmu movitých věcí, ze zemědělské výroby a lesního a vodního hospodářství a z provozu výroben elektřiny. Pokud v poplatníkově zdaňovacím období tyto příjmy nepřesáhnou hranici 30 000 Kč, jsou od daně osvobozeny. Při přesáhnutí této částky se daní pouze nadlimitní část.

4 Daňové zatížení – analýza modelových příkladů

4.1 Výpočet daňového zatížení – obecně

Než dojde k představení modelového příkladu, je třeba ukázat, jak se daňové zatížení fyzických osob vypočte. V následující tabulce (Tab. 4) je přehledně zaznamenaný postup stanovení příjmů poplatníka ke zdanění za zdaňovací období, jež v případě DPFO odpovídá kalendářnímu roku (Pavlásek & Hejduková, 2010). Prvním krokem výpočtu je sečtení veškerých příjmů poplatníka za zdaňovací období. Následně dochází k vyloučení příjmů, které nejsou předmětem DPFO, příjmů, které jsou osvobozené od DPFO, a příjmů, které tvoří samostatný základ daně a jsou zdaněny srážkou u zdroje.

Tab. 4: Postup stanovení příjmů ke zdanění

Veškeré příjmy poplatníka daně za zdaňovací období (kalendářní rok)
- příjmy, které nejsou předmětem DPFO
- příjmy osvobozené od DPFO
- příjmy tvořící samostatné základy daně (zdaněné srážkou u zdroje)
= příjmy ke zdanění

Zdroj: vlastní zpracování podle Pavlásek & Hejduková (2010); 2023

Po zjištění příjmů ke zdanění je možné stanovit základ daně, který je tvořen součtem dílčích základů daně viz následující tabulka (Tab. 5).

Tab. 5: Stanovení celkového základu daně pomocí dílčích základů daně

Celkový základ daně = suma dílčích základů daně
§ 6 – dílčí ZD = příjmy
§ 7 – dílčí ZD = příjmy – výdaje
§ 8 – dílčí ZD = příjmy
§ 9 – dílčí ZD = příjmy – výdaje
§ 10 – dílčí ZD = příjmy – výdaje

Zdroj: vlastní zpracování podle Marková (2023); 2023

Základ daně je následně upravován o nezdanitelnou část základu daně a o odčitatelné položky. Vynásobením základu daně a příslušné sazby daně dojde k výpočtu daně za zdaňovací období. Sazba daně činí 15 % pro částku do 48násobku průměrné měsíční mzdy a pro částku převyšující 48násobek je použita sazba 23 %. Vypočtená daň může být snížena o slevy na dani nebo o daňová zvýhodnění, která mohou vést k daňovému bonusu. Výpočet daně je přehledně zobrazen v následující tabulce (Tab. 6).

Tab. 6: Výpočet daně z příjmů fyzických osob

Základ daně
- nestandardní odpočty (§15 a §34 ZDP)
= základ daně po snížení (zaokrouhlený na stovky korun dolů)
x sazba daně (§16 ZDP)
= částka daně před slevami
- slevy na dani (§35, § 35ba, § 35bb ZDP)
- daňová zvýhodnění (§35c ZDP)
= daň po slevách (daňový bonus)

Zdroj: vlastní zpracování podle Černá et al. (2021); 2023

4.1.1 Nestandardní odpočty

Jedná se o odpočty, které při splnění určitých podmínek umožní snížit základ daně. Odpočty jsou odečítány libovolně, neboť jsou nezávislé a každý z nich se uplatňuje přímo proti základu daně (Vančurová et al., 2020). Nestandardní odpočty lze rozdělit na:

Nezdanitelnou část základu daně, do níž spadají podle § 15 ZDP například:

- bezúplatná plnění na veřejně prospěšné účely,
- úroky z úvěrů poskytnuté na bytové potřeby,
- příspěvky na doplňkové penzijní spoření, penzijní pojištění a připojištění,
- pojistné placené poplatníkem na životní pojištění,
- členské příspěvky v odborové organizaci,
- úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělání.

Položky odčitatelné od základu daně upravované § 34 ZDP zahrnují například:

- odpočet na podporu odborného vzdělání,
- odpočet na podporu výzkumu a vývoje,
- daňovou ztrátu, která může vzniknout pouze v souvislosti s příjmy podle § 7 a § 9. Poplatník může uplatnit daňovou ztrátu najednou, nebo pouze její část. Může být uplatněna ve 2 zdaňovacích obdobích bezprostředně předcházejících období, ve kterém byla ztráta vyměřena, nebo nejvýše v 5 následujících zdaňovacích obdobích. O daňovou ztrátu je možné snížit všechny příjmy fyzické osoby kromě příjmu ze závislé činnosti (Kofler et al., 2021) a (Marková, 2023).

4.1.2 Slevy na dani

Vypočtenou daň lze snížit o slevy na dani, které jsou zobrazeny v tabulce níže (Tab. 7). Slevy plní sociální funkce v podobě redistribuce důchodů a mají vliv nejen na samotného poplatníka (slevy, které uplatňuje poplatník sám na sebe), ale i celkově na jeho domácnost (např. slevy na vyživované osoby) (Vančurová, 2021).

„Nejsou-li podmínky pro uplatnění sociální slevy splněny po celé zdaňovací období, pak se započítá jedna dvanáctina slevy za každý měsíc, ve kterém podmínky pro uplatnění byly splněny k jeho počátku.“ (Vančurová et al., 2020, s. 232). Výjimkou je sleva za umístění dítěte (tzv. školkovné), která může být využita pouze jednorázově po uplynutí zdaňovacího období. V případě, kdy je daňová povinnost nižší než veškeré uplatněné slevy, dojde k odečtení slev pouze do výše daňové povinnosti, tudíž zde nedochází ke vzniku daňového bonusu.

Tab. 7: Slevy na dani pro rok 2023

Druh slevy	Částka za rok 2023
Základní sleva na poplatníka	30 840 Kč
Sleva na manžela/manželku	24 840 Kč
Základní sleva na invaliditu	2 520 Kč
Rozšířená sleva na invaliditu	5 040 Kč
Sleva na držitele průkazu ZTP/P	16 140 Kč

Sleva na studenta	4 020 Kč
Sleva za umístění dítěte	17 300 Kč
Sleva na zaměstnance se zdravotním postižením	18 000 Kč
Sleva na zaměstnance s těžším zdravotním postižením	60 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování podle § 35, § 35ba, § 35bb Marková (2023); 2023

4.1.3 Daňová zvýhodnění

Daňové zvýhodnění se využívá na vyživované dítě, které žije s poplatníkem ve společně hospodařící domácnosti. Zvýhodnění může využít vždy pouze jeden z „rodičů“ za zvolené zdaňovací období (měsíčně/ročně). Dítětem se pro tyto účely rozumí, každé nezletilé dítě a dítě do 26 let věku, kterému není přiznán invalidní důchod pro invaliditu 3. stupně a soustavně se připravuje na své budoucí povolání. To znamená, že dítě buď studuje, anebo nemůže studovat ani pracovat z důvodu nemoci či dlouhodobého nepříznivého zdravotního stavu. „Daňové zvýhodnění na dítě, které se v průběhu zdaňovacího období narodí, je osvojeno nebo začne studovat, lze uplatnit poměrně už za ten kalendářní měsíc, ve kterém daná událost nastala.“ (Vančurová et al., 2020, s. 234). Sleva lze uplatnit buď ročně nebo jednou dvanáctinou za měsíc. Daňové zvýhodnění může snížit vypočtenou daň nejen do nuly, ale může vytvořit i přebytek v podobě tzv. daňového bonusu, o nějž si daňový poplatník může zažádat (o jeho vyplacení) v případě, že jeho roční příjem byl podle § 6 (příjem ze závislé činnosti) nebo § 7 (příjem ze samostatné činnosti) alespoň ve výši 6násobku minimální měsíční mzdy (Marková, 2023). Výše daňového zvýhodnění za jednotlivé děti zaznamenává následující tabulka (Tab. 8).

Tab. 8: Daňové zvýhodnění na dítě pro rok 2023

Pořadí dítěte	Částka za rok 2023
1. dítě	15 204 Kč
2. dítě	22 320 Kč
3. dítě a každé další dítě	27 840 Kč

Zdroj: vlastní zpracování podle § 35c Marková (2023); 2023

4.1.4 Pojistné

Další položky, které snižují disponibilní důchod daňových subjektů jsou odvody na zdravotní a sociální pojištění. Pro účel této práce budou představeny pouze odvody na veřejné zdravotní pojištění, důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti, a to hlavně z pohledu odvodů hrazených zaměstnancem a odvodů povinných pro osoby samostatně výdělečně činné v případě hlavní činnosti. Veškeré informace vychází z legislativy platné k 1. 1. 2023.

„Zdravotní pojištění slouží k úhradě zdravotní péče, která má za cíl prostřednictvím zdravotních služeb zlepšit nebo zachovat zdravotní stav či zmírnit utrpení pojištěnce.“ (Ministerstvo zdravotnictví České republiky, 2020). Pojistné na veřejné zdravotní pojištění platí zaměstnanci, osoby samostatně výdělečně činné nebo také osoby bez zdanitelných příjmů (OBZP). Z tabulky pod textem (Tab. 9) lze vyčíst, že OSVČ v rámci hlavní činnosti odvádí 13,5 % z vyměřovacího základu tvořeného jako 50 % z rozdílů příjmů a výdajů. Zde je potřeba ohlídat, zda vyměřovací základ splňuje minimální částku, která je momentálně pro rok 2023 stanovena ve výši 241 944 Kč za rok. Zaměstnanec hradí 4,5 % ze své hrubé mzdy, která musí být přinejmenším ve výši minimální měsíční mzdy (m.m.m.), a to v hodnotě 17 300 Kč.

Tab. 9: Veřejné zdravotní pojištění

Subjekt pojistného	Vyměřovací základ (VZ)	Sazba	Rozhodné období	Min. VZ
Zaměstnanec (zc)	Hrubá mzda	4,5 %	Měsíc	m.m.m.
Zaměstnavatel za zc	Hrubá mzda zc	9 %	Měsíc	Není
OSVČ – hlavní činnost	0,5 * (P-V)	13,5 %	Rok	0,5*průměrná měs. mzda*počet měsíců
OSVČ – vedlejší činnost	0,5 * (P-V)	13,5 %	Rok	Není
Státní pojištěnec	14 074 Kč	13,5 %	Měsíc	Není
OBZP	m.m.m.	13,5 %	Měsíc	Není

Zdroj: vlastní zpracování podle zákona č. 592/1992 Sb. (2023); 2023

„Důchodové pojištění zajišťuje občany pro případ stáří, invalidity nebo při ztrátě živitele. Ze základního důchodového pojištění se tedy poskytují důchody starobní, invalidní, vdovské, vdovecké a sirotčí.“ (Český statistický úřad [ČSÚ], 2022). Zaměstnanec odvádí 6,5 % ze své hrubé mzdy, která nesmí přesáhnout 48násobek průměrné měsíční mzdy. Tato maximální hranice pro vyměřovací základ platí také pro OSVČ viz následující tabulka (Tab. 10). OSVČ tak v rámci hlavní činnosti odvádí 28 % z vyměřovacího základu, který nesmí být nižší než částka 120 972 Kč za rok.

Tab. 10: Důchodové pojištění

Poplatník	Vyměřovací základ (VZ)	Sazba	Rozhodné období	Min. VZ	Max. VZ
Zaměstnanec (zc)	Hrubá mzda	6,5 %	Měsíc	Není	48*pmm
Zaměstnavatel za zc	Hrubá mzda zc	21,5 %	Měsíc	Není	48*pmm
Zahraniční zc	Částka, jež si sám určí	28 %	Měsíc	0,25*pmm	Není
OSVČ – hlavní činnost	0,5 * (P-V)	28 %	Rok	0,25*pmm* počet měsíců	48*pmm
OSVČ – vedlejší činnost	0,5 * (P-V)	28 %	Rok	0,1*pmm* počet měsíců	48*pmm
Osoba dobrovolně účastná	Částka, jež si sám určí	28 %	Měsíc	0,25*pmm	Není

Zdroj: vlastní zpracování podle zákona č. 589/1992 Sb. (2023); 2023

„Státní politika zaměstnanosti směřuje k dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, produktivnímu využití zdrojů pracovních sil a k zabezpečení práva občanů na zaměstnání.“ (Ministerstvo vnitra České republiky, 2008). OSVČ v případě, kdy odvádí pojistné na důchodové pojištění, musí taktéž hradit 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti, jež má vyměřovací základ stejný jako u důchodového pojištění. Zaměstnanec v tabulce níže (Tab. 11) uvedený není, neboť neodvádí žádnou částku na státní politiku zaměstnanosti. Toto pojistné je za něj automaticky hrazeno zaměstnavatelem ("Sociální a zdravotní pojištění 2023", n.d.).

Tab. 11: Státní politika zaměstnanosti

Poplatník	Vyměřovací základ	Sazba	Rozhodné období	Min. VZ	Max. VZ
Zaměstnavatel (za zc)	HM zc	1,2 %	Měsíc	Není	48*pmm
OSVČ – hlavní činnost	VZ DP	1,2 %	Rok	0,25*pmm* počet měsíců	48*pmm
OSVČ – vedlejší činnost	VZ DP	1,2 %	Rok	0,1*pmm* počet měsíců	48*pmm

Zdroj: vlastní zpracování podle zákona č. 589/1992 Sb. (2023); 2023

4.2 Modelové příklady – výchozí podmínky

Pro tuto bakalářskou práci byli zvoleni následující daňoví poplatníci tvořící jednu rodinu. Rodina se skládá z muže, který je povoláním daňový specialista, a ženy, která je nezaměstnaná a bude evidována na úřadu práce nebo bude pobírat rodičovský příspěvek. Nejprve budou představeny tři základní situace výpočtů daňové povinnosti muže, které mezi sebou budou porovnány a následně vyhodnoceny z hlediska výhodnosti dle výše daňového zatížení. Praktická část bude vycházet ze znalostí obsažených v teoretické části této bakalářské práce. Daňové zatížení hrubého příjmu lze chápat pouze jako zatížení daní z příjmů fyzických osob, avšak v této práci budou do daňového zatížení zahrnuty i odvody na sociální a zdravotní pojištění, které rovněž ovlivňují disponibilní příjem daňového subjektu. Dále budou tyto varianty pozměňovány vždy o určitý parametr, jenž může ovlivnit výši daňového zatížení. Měněné parametry se mohou týkat například dětí nebo získání dalšího příjmu. Cílem bude vyhodnotit, jak ovlivňuje zvolený způsob vykonávání povolání daňové zatížení vybraného daňového subjektu v modelových životních situacích a za jaké situace by se muži podnikajícím jako OSVČ vyplatilo vstoupit do paušálního režimu. Pro vyhodnocení a následné porovnání bude použit výpočet daňového zatížení subjektu v procentech, který se pro účely této práce vypočte jako podíl součtu odvodů na pojistné a daně z příjmů fyzických osob a hrubého příjmu, viz Rovnice 1.

Rovnice 1: Výpočet daňového zatížení

$$\text{Daňové zatížení [\%]} = \frac{\text{daň z příjmů} + \text{odvody pojistného}}{\text{hrubý příjem}} * 100$$

Zdroj: vlastní zpracování

V první základní variantě bude muž zaměstnaný na plný úvazek v poradenské firmě. Ve druhé variantě bude muž podnikat jako osoba samostatně výdělečně činná a bude uplatňovat výdaje v paušální výši. Ve třetí variantě bude muž taktéž podnikat jako OSVČ, avšak oproti druhé variantě si povede daňovou evidenci, aby následně mohlo dojít k uplatnění skutečných výdajů. Ve všech výše zmíněných základních variantách bude muž svobodný a bezdětný.

4.2.1 Varianta A

Ve variantě A je muž zaměstnancem daňové poradenské firmy, kde pracuje na plný úvazek. Do zaměstnání nastoupil 1. ledna, a tudíž zde vykonává povolání celý kalendářní rok. Za jeho vykonanou práci zde dostává měsíční hrubou mzdu ve výši 60 500 Kč. Výše této částky byla stanovena jako průměr hraničních hodnot platového rozmezí z databáze spravované Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (Národní soustava povolání, n.d.). Muž v této variantě podepsal u zaměstnavatele Prohlášení poplatníka daně a bude tak moci uplatňovat slevu na poplatníka. V dalších variantách bude moci využít například i slevu na manželku nebo daňová zvýhodnění na děti.

Tab. 12: Varianta A

Úhrn příjmů ze závislé činnosti	12*60 500 = 726 000 Kč
Základ daně	726 000 Kč
Sazba daně (15 %)	726 000*0,15 = 108 900 Kč
Sleva na poplatníka	108 900 – 30 840 = 78 060 Kč
Daňová povinnost	78 060 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Z výpočtu z tabulky výše (Tab. 12) vyplývá, že daňová povinnost muže za kalendářní rok je ve výši 78 060 Kč. Daňovému subjektu tak vzniká povinnost daň uhradit. Jelikož v této variantě je muž zaměstnancem, je jeho daňová povinnost měsíčně strhávána z hrubé mzdy a následně odváděna zaměstnavatelem místně příslušnému finančnímu úřadu.

4.2.2 Varianta B

Ve variantě B muž podniká jako OSVČ a chce uplatnit výdaje v paušální výši, neboť si nevedl žádnou daňovou evidenci ani účetnictví. Muž, povoláním daňový specialista, spadá do kategorie příjmů z jiného podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti, jež mohou uplatnit procentuální výdaje ve výši 40 % z příjmů. Avšak nejvýše lze uplatnit výdaje do částky 800 000 Kč. Příjmy zde byly stanoveny jako ve variantě A. Muž zde taktéž uplatní slevu na poplatníka.

Tab. 13: Varianta B

Úhrn příjmů ze samostatné činnosti	$12 \cdot 60\,500 = 726\,000$ Kč
Paušální výdaje 40 %	$726\,000 \cdot 0,4 = 290\,400$ Kč
Základ daně	$726\,000 - 290\,400 = 435\,600$ Kč
Sazba daně (15 %)	$435\,600 \cdot 0,15 = 65\,340$ Kč
Sleva na poplatníka	$65\,340 - 30\,840 = 34\,500$ Kč
Daňová povinnost	34 500 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Z tabulky (Tab. 13) lze vyzorovat, že i zde daňovému poplatníkovi vznikne daňová povinnost, a to ve výši 34 500 Kč. V této variantě je muž OSVČ, a tudíž za něj nikdo daň neodvádí. OSVČ podle § 136 zákona č. 280/2009 Sb. musí podat daňové přiznání příslušnému finančnímu úřadu nejpozději do 3 měsíců po uplynutí zdaňovacího období. Tato doba se prodlužuje na 4 měsíce v případě, že daňové přiznání bude podáno elektronicky, nebo na 6 měsíců, pokud daňové přiznání podává poradce či má daňový poplatník povinnost mít účetní závěrku ověřenou auditorem.

4.2.3 Varianta C

Ve variantě C muž podniká taktéž jako OSVČ, avšak zde chce uplatnit výdaje vůči příjmům ve skutečné výši. Aby mohl uplatnit výdaje prokazatelně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů, musí vést daňovou evidenci nebo podvojně účetnictví. Podvojně účetnictví by podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví musel vést v případě, kdy jeho příjmy přesáhnou za bezprostředně předcházející kalendářní rok 25 000 000 Kč. Povinnost vést účetnictví se této zmíněné varianty netýká z důvodu

nízkých příjmů, avšak muž by mohl vést podvojný účetnictví dobrovolně. Pro účely této práce se muž rozhodne vést pouze daňovou evidenci, kde zaznamenává své příjmy, výdaje a údaje o majetku, závazcích a pohledávkách. Stejně jako v předchozích variantách i zde muž uplatní slevu na poplatníka. Příjmy zde byly odvozeny jako ve variantě A a skutečné výdaje byly odhadnuty na částku 250 000 Kč.

Tab. 14: Varianta C

Úhrn příjmů ze samostatné činnosti	12*60 500 = 726 000 Kč
Skutečné výdaje	250 000 Kč
Základ daně	726 000 – 250 000 = 476 000 Kč
Sazba daně (15 %)	476 000*0,15 = 71 400 Kč
Sleva na poplatníka	71 400 – 30 840 = 40 560 Kč
Daňová povinnost	40 560 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Z varianty B a C, které se obě týkají OSVČ lze vyhodnotit, že je pro muže výhodnější uplatňovat výdaje paušálem. Daňová povinnost tak v tomto případě vyšla o 6 060 Kč nižší než v případě uplatnění skutečných výdajů. Pokud dojde k použití zjednodušené verze výpočtu daňového zatížení, kde dojde k porovnání daně z příjmů fyzických osob vůči hrubému příjmu, lze shledat fakt, že nejvíce na dani odvede zaměstnanec. U OSVČ mezi variantami, kde dochází k uplatňování skutečných či paušálních výdajů, není tak značný rozdíl. Avšak pro účely této práce a pro zjednodušení bude v dalších výpočtech uvažováno pouze o variantách, kde muž pracuje jako zaměstnanec a kde podniká jako OSVČ a uplatňuje výdaje v paušální výši.

$$\text{Daňové zatížení varianta A: } \frac{78\,060}{726\,000} = 10,75\%$$

$$\text{Daňové zatížení varianta B: } \frac{34\,500}{726\,000} = 4,75\%$$

$$\text{Daňové zatížení varianta C: } \frac{40\,560}{726\,000} = 5,59\%$$

4.3 Modelové příklady – varianta 1

Základní varianty A a B se týkaly pouze způsobu vykonávání povolání muže. Ve variantě A pracuje muž jako zaměstnanec v daňové společnosti, zatímco ve variantě B podniká jako OSVČ a uplatňuje výdaje v paušální výši. V této variantě bude pozorováno, jak daňovou povinnost muže ovlivní možnost uplatnění slevy na manželku. Žena a muž jsou již druhým rokem sezdáni. Žena momentálně nikde nepracuje a je evidována na úřadu práce. Žena má pouze příjmy, které jí vyplácí příslušný úřad práce ve formě podpory v nezaměstnanosti. Podpora v nezaměstnanosti svou výší nepřesáhne 68 000 Kč za rok, a tudíž neovlivní možnost uplatnění slevy na manželku, jež bude uplatněna v plné roční výši.

Tab. 15: Varianta č. 1A – výpočet DPFO zaměstnanec

Úhrn příjmů ze závislé činnosti	$12 \cdot 60\,500 = 726\,000$ Kč
Základ daně	726 000 Kč
Sazba daně (15 %)	$726\,000 \cdot 0,15 = 108\,900$ Kč
Sleva na poplatníka	$108\,900 - 30\,840 = 78\,060$ Kč
Sleva na manželku	$78\,060 - 24\,840 = 53\,220$ Kč
Daňová povinnost	53 220 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Tab. 16: Varianta č. 1B – výpočet DPFO OSVČ

Úhrn příjmů ze samostatné činnosti	$12 \cdot 60\,500 = 726\,000$ Kč
Paušální výdaje 40 %	$726\,000 \cdot 0,4 = 290\,400$ Kč
Základ daně	$726\,000 - 290\,400 = 435\,600$ Kč
Sazba daně (15 %)	$435\,600 \cdot 0,15 = 65\,340$ Kč
Sleva na poplatníka	$65\,340 - 30\,840 = 34\,500$ Kč
Sleva na manželku	$34\,500 - 24\,840 = 9\,660$ Kč
Daňová povinnost	9 660 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Varianta č. 1A (Tab. 15) představuje výpočet daňové povinnosti muže jako zaměstnance, zatímco varianta č. 1B (Tab. 16) vyobrazuje výpočet muže podnikajícího jako OSVČ. V případě porovnání tabulek lze vidět znatelný rozdíl v daňové povinnosti. U zaměstnance vyjde daňová povinnost ve výši 53 220 Kč neboli 5,5krát vyšší, než je tomu u OSVČ, jejíž daňové zatížení činí 9 660 Kč. Avšak kromě daně z příjmů fyzických osob snižují disponibilní příjem daňového subjektu další položky v podobě odvodů na sociální a zdravotní pojištění viz následující tabulky (Tab. 17 a Tab. 18).

Tab. 17: Varianta č. 1A – výpočet sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanec

Vyměřovací základ (VZ) pro pojistné (HM *12)	60 500*12 = 726 000 Kč
Pojistné na zdravotní pojištění (ZP) 4,5 % z HM	32 670 Kč
Pojistné na sociální pojištění (SP) 6,5 % z HM	47 190 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Tab. 18: Varianta č. 1B – výpočet sociálního a zdravotního pojištění OSVČ

Pojistné	Vyměřovací základ	Vyjádřený VZ	Částka
ZP 13,5 %	Skutečný: 0,5*(P-V)	217 800 Kč	32 663 Kč
	Minimální: 0,5*pmm*počet měsíců	241 944 Kč	
SP 29,2 %	Skutečný: 0,5*(P-V)	217 800 Kč	63 598 Kč
	Minimální: 0,25*pmm*počet měsíců	120 972 Kč	

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

V tabulce výpočtu odvodů na pojistné u OSVČ (Tab. 18) lze vidět, že v rámci sociálního pojistného je uvažováno pouze o povinných odvodech, a to 28 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti, které dohromady tvoří 29,2 %. Nemocenské pojištění zde není bráno v potaz, neboť jeho hrazení je pro OSVČ dobrovolné. V případě zdravotního pojištění podle zákona č. 592/1992 Sb. se musí brát ohled na to, zda skutečný vyměřovací základ je vyšší než požadovaný minimální vyměřovací základ, který se vypočte jako 50 % ze součinu průměrné měsíční mzdy, která činí 40 324 Kč, a počtu odpracovaných měsíců. Zde má OSVČ skutečný vyměřovací základ nižší než minimální, a proto je 13,5 % počítáno z částky 241 944 Kč. Vypočtené pojistné se následně zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru. Podle zákona č. 589/1992 Sb. je u sociálního

pojištění taktéž stanovena výše minimálního vyměřovacího základu, kterou ve výše zmíněné variantě OSVČ překročila. Vypočítaný odvod ze skutečného vyměřovacího základu na sociální pojištění se následně zaokrouhlí na celé koruny nahoru.

Po výpočtu výše daňové povinnosti bylo zjevné, že muž jako zaměstnanec odvede na dani z příjmů fyzických osob značně vyšší částku než muž podnikající jako OSVČ. Po stanovení celkového daňového zatížení, lze taktéž vidět, že disponibilní příjem zaměstnance je více zatížený z hlediska daně z příjmů fyzických osob a odvodů na pojistné než OSVČ. Daňové zatížení se liší o 3,74 %.

$$\text{Daňové zatížení varianta 1A: } \frac{53\,220 + 32\,670 + 47\,190}{726\,000} = 18,33\%$$

$$\text{Daňové zatížení varianta 1B: } \frac{9\,660 + 32\,663 + 63\,598}{726\,000} = 14,59\%$$

4.4 Modelové příklady – varianta 2

Varianta 2 bude vycházet z varianty 1, kde kromě manželky přibude do rodiny nově narozený potomek. Žena, mužova manželka, i v této variantě nikde nepracuje, neboť zde čerpá rodičovský příspěvek na dítě, které se narodilo ve 3. měsíci daného roku. Žena pobírá pouze státní sociální podporu ve formě rodičovského příspěvku, která se nezapočítává do příjmů, jež by mohly ovlivnit uplatnění slevy na manželku. V této variantě bude uplatněno daňové zvýhodnění na narozeného potomka, které lze rozdělit na měsíční částky, tudíž zde lze uplatnit zvýhodnění již od měsíce, ve kterém se dítě narodilo. Měsíční částka na první dítě činí 1 267 Kč.

Tab. 19: Varianta č. 2A – výpočet DPFO zaměstnanec

Úhrn příjmů ze závislé činnosti	12*60 500 = 726 000 Kč
Základ daně	726 000 Kč
Sazba daně (15 %)	726 000*0,15 = 108 900 Kč
Sleva na poplatníka	108 900 – 30 840 = 78 060 Kč
Sleva na manželku	78 060 – 24 840 = 53 220 Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	53 220 – (1 267*10) = 40 550 Kč

Daňová povinnost	40 550 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Tab. 20: Varianta č. 2B – výpočet DPFO OSVČ

Úhrn příjmů ze samostatné činnosti	12*60 500 = 726 000 Kč
Paušální výdaje 40 %	726 000*0,4 = 290 400 Kč
Základ daně	726 000 – 290 400 = 435 600 Kč
Sazba daně (15 %)	435 600*0,15 = 65 340 Kč
Sleva na poplatníka	65 340 – 30 840 = 34 500 Kč
Sleva na manželku	34 500 – 24 840 = 9660 Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	9660 – (1 267*10) = – 3 010 Kč
Daňová povinnost	– 3 010 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Z tabulek výše (Tab. 19 a Tab. 20) vyplývá, že v případě zaměstnance dojde ke snížení daňové povinnosti oproti variantě 1A, avšak stále zde zůstává částka k úhradě, a to ve výši 40 550 Kč. U OSVČ poklesla daňová povinnost natolik, že došlo ke vzniku daňového bonusu, na který má daňový poplatník nárok podle § 35c ZDP díky skutečnosti, že jsou jeho roční zdanitelné příjmy vyšší než šestnásobek minimální měsíční mzdy (6*17 300 = 103 800 Kč). Proto muž jako OSVČ bude mít nárok na navrácení daňového bonusu ve výši 3 010 Kč.

Ve variantě 2 vychází stejné odvody na pojistné jako ve variantě 1, proto zde výpočet nebude prováděn znovu.

$$\text{Daňové zatížení varianta 2A: } \frac{40550 + 32\,670 + 47\,190}{726\,000} = 16,59\%$$

$$\text{Daňové zatížení varianta 2B: } \frac{-3010 + 32\,663 + 63\,598}{726\,000} = 12,84\%$$

Celkové daňové zatížení opět vychází méně výhodněji pro zaměstnance, jelikož jeho zatížení vůči základu daně představuje 16,59 %. Rozdíl mezi daňovým zatížením zaměstnance a OSVČ se pohybuje stále kolem 3,75 %.

4.5 Modelové příklady – varianta 3

Varianta 3 bude oproti variantě 2 uvažovat o přírůstku rovnou dvou dětí a to dvojčat, která se narodila, jako ve variantě 2, ve 3. měsíci daného roku. Muž zde bude uplatňovat daňová zvýhodnění na obě děti ve výši 10/12. Dále bude využívat slevu na poplatníka i slevu na manželku, která je na rodičovské dovolené.

Tab. 21: Varianta č. 3A – výpočet DPFO zaměstnanec

Úhrn příjmů ze závislé činnosti	$12 * 60\,500 = 726\,000$ Kč
Základ daně	726 000 Kč
Sazba daně (15 %)	$726\,000 * 0,15 = 108\,900$ Kč
Sleva na poplatníka	$108\,900 - 30\,840 = 78\,060$ Kč
Sleva na manželku	$78\,060 - 24\,840 = 53\,220$ Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	$53\,220 - (1\,267 * 10) = 40\,550$ Kč
Daňové zvýhodnění na 2. dítě	$40\,550 \text{ Kč} - (1860 * 10) = 21\,950$ Kč
Daňová povinnost	21 950 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Tab. 22: Varianta č. 3B – výpočet DPFO OSVČ

Úhrn příjmů ze samostatné činnosti	$12 * 60\,500 = 726\,000$ Kč
Paušální výdaje 40 %	$726\,000 * 0,4 = 290\,400$ Kč
Základ daně	$726\,000 - 290\,400 = 435\,600$ Kč
Sazba daně (15 %)	$435\,600 * 0,15 = 65\,340$ Kč
Sleva na poplatníka	$65\,340 - 30\,840 = 34\,500$ Kč
Sleva na manželku	$34\,500 - 24\,840 = 9660$ Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	$9660 - (1\,267 * 10) = - 3\,010$ Kč
Daňové zvýhodnění na 2. dítě	$- 3010 - (1860 * 10) = - 21\,610$ Kč
Daňová povinnost	- 21 610 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Z tabulek (Tab. 21 a Tab. 22) lze vyhodnotit, že přírůstek dvou potomků najednou umožní zaměstnanci snížit daňovou povinnost o 18 600 Kč více oproti variantě 2, kde zaměstnancova daňová povinnost s jedním dítětem byla ve výši 40 550 Kč. Jako ve variantě 2 i v tomto případě získá OSVČ daňový bonus, a to ve výši 21 610 Kč.

$$\text{Daňové zatížení varianta 3A: } \frac{21950 + 32\,670 + 47\,190}{726\,000} = 14,02\%$$

$$\text{Daňové zatížení varianta 3B: } \frac{-21610 + 32\,663 + 63\,598}{726\,000} = 10,28\%$$

Z celkového daňového zatížení lze vidět, že další přírůstek do rodiny pomohl snížit procento zatížení u zaměstnance na 14,02 % a u OSVČ na 10,28 %.

4.6 Modelové příklady – varianta 4

Varianta 4 bude vycházet z podmínek z varianty 1, tzn. že muž uplatňuje slevu na poplatníka, je bezdětný a má manželku, jež je evidována na úřadu práce a její příjmy za zdaňovací období nepřesáhnou částku 68 000 Kč. V této variantě rodina zdědila byt, který má ve vlastnictví od 1. ledna. Rodina byt pronajímala za měsíční nájem 20 000 Kč a podle § 9 ZDP chce uplatnit výdaje paušálem ve výši 30 %. V případě uplatnění výdajů paušálem nesmí dojít k překročení částky 600 000 Kč. Muž tak získá další dílčí základ daně z příjmů fyzických osob, a to příjem z nájmu.

Tab. 23: Varianta č. 4A – výpočet DPFO zaměstnanec

Úhrn příjmů ze závislé činnosti	12*60 500 = 726 000 Kč
Úhrn příjmů z nájmu	12*20 000 = 240 000 Kč
Paušální výdaje 30 %	240 000*0,3 = 72 000 Kč
Celkový základ daně	726 000 + (240 000 – 72 000) = 894 000 Kč
Sazba daně (15 %)	894 000*0,15 = 134 100 Kč
Sleva na poplatníka	134 100 – 30 840 = 103 260 Kč
Sleva na manželku	103 260 – 24 840 = 78 420 Kč
Daňová povinnost	78 420 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Tab. 24: Varianta č. 4B – výpočet DPFO OSVČ

Úhrn příjmů ze samostatné činnosti	12*60 500 = 726 000 Kč
Paušální výdaje 40 %	726 000*0,4 = 290 400 Kč
Dílčí základ daně § 7	726 000 – 290 400 = 435 600 Kč
Úhrn příjmů z nájmu	12*20 000 = 240 000 Kč
Paušální výdaje 30 %	240 000*0,3 = 72 000 Kč
Dílčí základ daně § 9	240 000 – 72 000 = 168 000 Kč
Celkový základ daně	435 600 + 168 000 = 603 600 Kč
Sazba daně (15 %)	603 600 *0,15 = 90 540 Kč
Sleva na poplatníka	90 540 – 30 840 = 59 700 Kč
Sleva na manželku	59 700 – 24 840 = 34 860 Kč
Daňová povinnost	34 860 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Tabulka (Tab. 23) výpočtu daňové povinnosti zaměstnance vyobrazuje částku odvodu na 78 420 Kč. Daňová povinnost zaměstnance se tak oproti variantě 1A (Tab. 15) zvýšila o částku 25 200 Kč, jež odpovídá zhruba 1,47násobnému zvýšení daně. V případě porovnání hrubého příjmu zaměstnance ve variantě 1A, kde nevlastnil žádnou nemovitost, ze které by mu plynuly příjmy z nájmu, a varianty 4A, lze vidět, že došlo k nárůstu o 240 000 Kč tzn. zhruba o 1,33násobek hrubého příjmu. Z toho vyplývá, že daň zde vzrostla rychleji než hrubý příjem.

Podobná situace nastala i v případě OSVČ. Daňová povinnost OSVČ, jež je vyobrazena v tabulce výše (Tab. 24), vyšla ve výši 34 860 Kč. Tato daňová povinnost je 3,61krát vyšší, než tomu bylo ve variantě 1A, kde muž neměl příjmy z nájmu. Hrubý příjem ve variantě 4 přitom vzrostl pouze o 1,33násobek oproti variantě 1A.

$$\text{Daňové zatížení varianta 4A: } \frac{78\,420 + 32\,670 + 47\,190}{966\,000} = 16,39\%$$

$$\text{Daňové zatížení varianta 4B: } \frac{34\,860 + 32\,663 + 63\,598}{966\,000} = 13,57\%$$

4.7 Modelové příklady – OSVČ paušální režim

Následující modelové příklady představí situace, kdy se poplatníkovi může vyplatit vstoupit do paušálního režimu. Paušální režim umožňuje osobám samostatně výdělečně činným odvádět stejnou měsíční částku, jež zahrnuje odvod na daň z příjmů fyzických osob, povinné odvody na zdravotní a sociální pojištění. Aby muž podnikající jako OSVČ mohl vstoupit do režimu paušální daně, musí nejprve splnit následující podmínky (Marková, 2023) a ("Paušální daň v kostce: Podmínky, termíny, částky ", 2023):

- Jeho roční příjmy z podnikání nepřesáhly 2 000 000 Kč za zdaňovací období.
- Není plátcem daně z přidané hodnoty.
- Neplynou mu další příjmy ze závislé činnosti. Výjimkou jsou příjmy, které jsou zdaňovány srážkovou daní.
- Není komplementářem komanditní společnosti ani společníkem veřejné obchodní společnosti.
- Nesmí mít příjmy, které spadají do §8, §9 a §10 ZDP, vyšší než částka 50 000 Kč.

V případě, že OSVČ splňuje potřebná kritéria pro zařazení do režimu paušální daně, musí svůj úmysl o vstupu do režimu oznámit místně příslušnému finančnímu úřadu, jemuž bude následně hradit měsíční splátky. OSVČ musí podat přihlášku do 10. ledna daného roku, kdy hodlá vstoupit do paušálního režimu. Při vstupu do paušálního režimu si musí OSVČ určit do jakého příjmového pásma bude spadat.

V paušálním režimu existují podle § 2a odst. 5 ZDP tři pásma s níže vyjmenovanými příjmovými hranicemi:

1. Pásmo
 - Příjmy do 1 000 000 Kč
 - Příjmy do 1 500 000 Kč
 - Příjmy do 2 000 000 Kč
2. Pásmo
 - Příjmy do 1 500 000 Kč
 - Příjmy do 2 000 000 Kč
3. Pásmo
 - Příjmy do 2 000 000 Kč

Muž podnikající jako OSVČ má příjmy ze samostatné činnosti za předcházející zdaňovací období ve výši 726 000 Kč. Muž by tak mohl spadat jak do 1. pásma paušálního režimu s příjmy do 1 000 000 Kč, tak do 2. pásma režimu s příjmy do 1 500 000 Kč nebo také do 3. pásma s příjmy do 2 000 000 Kč. V tabulce níže (Tab. 25) jsou rozepsány jednotlivé položky a jejich měsíční zálohy.

Tab. 25: Přehled měsíčních záloh v jednotlivých pásmech paušálního režimu pro rok 2023

Typ pásma	Daň z příjmu	Sociální pojištění	Zdravotní pojištění	Celková paušální záloha
1. pásmo	100 Kč	3 386 Kč	2 722 Kč	6 208 Kč
2. pásmo	4 963 Kč	7 446 Kč	3 591 Kč	16 000 Kč
3. pásmo	9 320 Kč	11 388 Kč	5 292 Kč	26 000 Kč

Zdroj: vlastní zpracování podle Finanční správy (2023); 2023

Muž by si mohl zvolit jakékoliv pásmo, avšak z hlediska výše záloh si vybere první pásmo, kde bude měsíčně hradit 6 208 Kč. Paušální daň může představovat značnou administrativní úlevu, avšak na druhou stranu v paušálním režimu není možné uplatňovat slevy ani daňová zvýhodnění na děti. Následující výpočty porovnají celkové daňové zatížení muže podnikajícího jako OSVČ uplatňujícího paušální výdaje oproti situaci, že by se rozhodl vstoupit do paušálního režimu. Porovnávané situace budou vycházet z podmínek varianty B, 2B, 3B, jenž jsou vyobrazeny tabulkami výše (Tab. 13, Tab. 20 a Tab. 22). Varianta 4B zde nemůže být uvažována, neboť v případě, že má muž příjmy z nájmu vyšší než 50 000 Kč, nemůže vstoupit do paušálního režimu.

4.7.1 Varianta 1 – paušální režim

V první variantě bude porovnána situace, kdy muž podnikající jako OSVČ uplatňuje paušální výdaje. Muž je svobodný a bezdětný, tudíž bude uplatňovat pouze slevu na poplatníka ve výši 30 840 Kč, jako tomu bylo v tabulce (Tab. 13) u varianty B. Druhá situace bude představovat taktéž muže podnikajícího jako OSVČ, avšak zde muž vstoupil do paušálního režimu, kde nemůže uplatnit žádnou slevu na dani či daňové zvýhodnění na děti. Z tabulky níže (Tab. 26) lze vyzorovat daňovou povinnost muže, která po uplatnění slevy na poplatníka činí 34 500 Kč. Z tabulky výpočtu pojistného (Tab. 27) vyplývají povinné pojistné odvody jak na zdravotní pojištění ve výši 32 663 Kč, které

jsou vypočtené z minimálního vyměřovacího základu, tak odvody na sociální pojištění ve výši 63 598 Kč, jenž jsou tvořeny povinnými odvody na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti. Celkové odvody na pojistné tak činí 96 261 Kč.

Tab. 26: Výpočet daňové povinnosti OSVČ – paušální výdaje

Úhrn příjmů ze samostatné činnosti	$12 \cdot 60\,500 = 726\,000$ Kč
Paušální výdaje 40 %	$726\,000 \cdot 0,4 = 290\,400$ Kč
Základ daně	$726\,000 - 290\,400 = 435\,600$ Kč
Sazba daně (15 %)	$435\,600 \cdot 0,15 = 65\,340$ Kč
Sleva na poplatníka	$65\,340 - 30\,840 = 34\,500$ Kč
Daňová povinnost	34 500 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Tab. 27: Výpočet výše pojistného OSVČ

Pojistné	Výpočet	Odvody
Zdravotní pojištění	$241\,944 \text{ Kč} \cdot 13,5 \%$	32 663 Kč
Sociální pojištění	$217\,800 \text{ Kč} \cdot 29,2 \%$	63 598 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Níže umístěná tabulka (Tab. 28) vyobrazuje položky jednotlivých ročních záloh prvního pásma v paušálním režimu, a to 1 200 Kč na daň z příjmu fyzických osob, 32 664 Kč na odvody na zdravotní pojištění a 40 632 Kč na odvody na důchodové pojištění a státní politiku zaměstnanosti. Po sečtení jednotlivých položek vyjde celková roční záloha ve výši 74 496 Kč.

Tab. 28: Výpočet výše záloh OSVČ v paušálním režimu (1. pásmo)

Položka	Výpočet	Výše roční zálohy
Daň z příjmu fyzických osob	$12 \cdot 100$ Kč	1200 Kč
Zdravotní pojištění	$12 \cdot 2\,722$ Kč	32 664 Kč
Sociální pojištění	$12 \cdot 3\,386$ Kč	40 632 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Když dojde k porovnání obou variant z pohledu celkového daňového zatížení, které se zde vypočte jako podíl součtu odvodů pojistného a DPFO a hrubého příjmu, vychází výhodněji varianta OSVČ, jež vstoupila do režimu paušální daně. V této variantě uplatnění slevy na poplatníka neovlivnilo daňovou povinnost dostatečně. Paušální daň zde vychází pro daňového poplatníka výhodněji než uplatňování paušálních výdajů. Celkové zatížení paušálního režimu tak činí 10,26 %, zatímco u OSVČ uplatňující paušální výdaje se jedná o 18,01 %.

$$\text{Daňové zatížení OSVČ (paušální výdaje): } \frac{34\,500 + 32\,663 + 63\,598}{726\,000} = 18,01\%$$

$$\text{Daňové zatížení OSVČ (paušální režim): } \frac{1\,200 + 32\,664 + 40\,632}{726\,000} = 10,26\%$$

4.7.2 Varianta 2 – paušální režim

Varianta 2 bude vycházet z varianty 1, kde bude mít OSVČ uplatňující paušální výdaje také manželku a jedno dítě. Mužova manželka pobírá rodičovský příspěvek a stará se o dítě, jež se narodilo ve 3. měsíci daného roku. Muž bude uplatňovat kromě slevy na poplatníka i slevu na manželku a daňové zvýhodnění na dítě po dobu 10 měsíců.

Tab. 29: Výpočet daňové povinnosti OSVČ – paušální výdaje

Úhrn příjmů ze samostatné činnosti	12*60 500 = 726 000 Kč
Paušální výdaje 40 %	726 000*0,4 = 290 400 Kč
Základ daně	726 000 – 290 400 = 435 600 Kč
Sazba daně (15 %)	435 600*0,15 = 65 340 Kč
Sleva na poplatníka	65 340 – 30 840 = 34 500 Kč
Sleva na manželku	34 500 – 24 840 = 9660 Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	9660 – (1 267*10) = – 3010 Kč
Daňová povinnost	– 3010 Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

$$\text{Daňové zatížení OSVČ (paušální výdaje): } \frac{-3010 + 32\,663 + 63\,598}{726\,000} = 12,84\%$$

V druhé variantě je daňová povinnost muže záporná, tudíž mu vzniká nárok na daňový bonus ve výši 3010 Kč. Na druhou stranu celkové daňové zatížení OSVČ uplatňující výdaje paušálem vyšlo na 12,84 %. OSVČ v paušálním režimu má celkové zatížení o 2,58 % nižší. Muži by se v této variantě vyplatilo přejít do paušálního režimu.

4.7.3 Varianta 3 – paušální režim

Třetí varianta se bude lišit od druhé varianty v tom, že OSVČ uplatňující paušální výdaje bude mít kromě manželky rovnou dvě děti. Rodině se ve 3. měsíci daného roku narodila dvojčata. Mužova manželka je i v této variantě s oběma dětmi doma, neboť pobírá rodičovský příspěvek. Muž zde bude uplatňovat slevu na poplatníka, slevu na manželku a daňová zvýhodnění na obě děti po dobu 10 měsíců.

Tab. 30: Výpočet daňové povinnosti OSVČ – paušální výdaje

Úhrn příjmů ze samostatné činnosti	$12 \cdot 60\,500 = 726\,000$ Kč
Paušální výdaje 40 %	$726\,000 \cdot 0,4 = 290\,400$ Kč
Základ daně	$726\,000 - 290\,400 = 435\,600$ Kč
Sazba daně (15 %)	$435\,600 \cdot 0,15 = 65\,340$ Kč
Sleva na poplatníka	$65\,340 - 30\,840 = 34\,500$ Kč
Sleva na manželku	$34\,500 - 24\,840 = 9\,660$ Kč
Daňové zvýhodnění na 1. dítě	$9\,660 - (1\,267 \cdot 10) = -3\,010$ Kč
Daňové zvýhodnění na 2. dítě	$-3\,010 - (1\,860 \cdot 10) = -21\,610$ Kč
Daňová povinnost	$-21\,610$ Kč

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

$$\text{Daňové zatížení OSVČ (paušální výdaje): } \frac{-21\,610 + 32\,663 + 63\,598}{726\,000} = 10,28 \%$$

Varianta 3 díky přírůstku i druhého dítěte zvýšila daňový bonus muže na částku 21 610 Kč. Celkové daňové zatížení tak vyšlo na 10,28 %, které se téměř rovná procentu zatížení muže v paušálním režimu. Když se vezme v potaz situace muže za rok, kdy bude moci uplatňovat daňová zvýhodnění na děti v plné výši, vyjde procento celkového daňového zatížení nižší než procento u OSVČ v paušálním režimu.

4.8 Porovnání a vyhodnocení modelových příkladů

Nejprve došlo k porovnání daňového zatížení muže ve 3 základních situacích, a to situaci A, kde muž pracoval jako zaměstnanec v daňové poradenské firmě, situaci B, kde muž podnikající jako OSVČ jako daňový poradce uplatňoval paušální výdaje a situaci C, kde muž podnikal taktéž jako OSVČ, avšak zde uplatňoval skutečné výdaje. Ve všech těchto variantách byl muž svobodný a bezdětný, tudíž uplatňoval pouze slevu na poplatníka. Z těchto 3 variant byla vypočtena daňová zatížení jako podíl daňové povinnosti a hrubého příjmu. Ve variantě A vyšlo daňové zatížení 10,75 %, ve variantě B 4,75 % a ve variantě C 5,59 %. Z této části bylo možné vidět, že muž podnikající jako OSVČ, má nižší daňovou povinnost než muž pracující jako zaměstnanec. O variantě C v dalších výpočtech nebylo uvažováno, neboť zde vyšly skutečné výdaje méně výhodné než paušální výdaje, a to z důvodu jejich výše stanovení. V případě, že by byly skutečné výdaje stanoveny vyšší než paušálně uplatnitelné výdaje, byla by výhodnější varianta se skutečnými výdaji. Proto bylo dále uvažováno pouze o OSVČ uplatňující paušální výdaje, které jsou pevně stanové procentní výší.

Následně byly představeny výpočty daňové povinnosti v různých životních situacích muže. Situace vycházely ze základní varianty A pro zaměstnance a varianty B pro OSVČ, u nichž docházelo ke změnám v podobě následujících parametrů:

- Varianta 1 – uplatnění slevy na manželku.
- Varianta 2 – uplatnění slevy na manželku a daňového zvýhodnění na jednoho potomka narozeného ve 3. měsíci daného kalendářního roku.
- Varianta 3 – uplatnění slevy na manželku a daňových zvýhodnění na dvě děti narozené ve 3. měsíci daného kalendářního roku.
- Varianta 4 – uplatnění slevy na manželku a získání příjmu z nájmu.

Výše zmíněné změny ovlivnily výpočty daňového zatížení, jež zachycuje následující tabulka (Tab. 31). Tabulka zobrazuje kromě daňové povinnosti také odvody na sociální a zdravotní pojištění, které rovněž zatěžují příjem daňového subjektu. Z těchto hodnot bylo možné stanovit procento celkového zatížení příjmu subjektu, jež bylo vypočteno jako podíl součtu daňové povinnosti a odvodů na pojistné a hrubého příjmu.

Tab. 31: Srovnání celkového daňového zatížení napříč variantami

	Varianta A/B	Varianta 1	Varianta 2	Varianta 3	Varianta 4
Základ daně ZC	726 000 Kč	726 000 Kč	726 000 Kč	726 000 Kč	966 000 Kč
Daňová povinnost ZC	78 060 Kč	53 220 Kč	40 550 Kč	21 950 Kč	78 420 Kč
Zdravotní pojištění ZC	32 670 Kč	32 670 Kč	32 670 Kč	32 670 Kč	32 670 Kč
Sociální pojištění ZC	47 190 Kč	47 190 Kč	47 190 Kč	47 190 Kč	47 190 Kč
Celkové daňové zatížení	21,75 %	18,33 %	16,59 %	14,02 %	16,39 %
Základ daně OSVČ	726 000 Kč	726 000 Kč	726 000 Kč	726 000 Kč	966 000 Kč
Daňová povinnost OSVČ	34 500 Kč	9660 Kč	- 3 010 Kč	- 21 610 Kč	34 860 Kč
Zdravotní pojištění OSVČ	32 663 Kč	32 663 Kč	32 663 Kč	32 663 Kč	32 663 Kč
Sociální pojištění OSVČ	63 598 Kč	63 598 Kč	63 598 Kč	63 598 Kč	63 598 Kč
Celkové daňové zatížení	18,01 %	14,59 %	12,84 %	10,28 %	13,57 %

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Z výpočtů daně z příjmů fyzických osob v jednotlivých variantách vyplývá, že daňová povinnost u zaměstnance je vždy vyšší než u OSVČ. Pokud je na daňové zatížení nahlíženo pouze z pohledu DPFO, vychází zaměstnání značně nevýhodněji oproti OSVČ. V případě zohlednění celkového daňového zatížení, v němž jsou započtené i odvody na pojistné, dojde ke zmírnění nevýhodnosti zaměstnání. Celkové zatížení zaměstnance vycházelo oproti zatížení OSVČ v průměru o 3,6 % vyšší.

Výše odvodů pojistného a daně z příjmů fyzických osob mohou být jedním z rozhodujících faktorů při výběru způsobu vykonávání povolání. Avšak faktorů pro rozhodování může být mnoho. Někomu může vyhovovat flexibilita a nezávislost podnikání, zatímco jiní mohou preferovat raději stálost a relativní jistotu měsíčního příjmu, která u podnikání nemusí být vždy zcela garantována. Jedním z faktorů může být i nemocenské pojištění, které za zaměstnance odvádí zaměstnavatel a v případě dočasné

pracovní neschopnosti má zaměstnanec po dobu prvních 14 kalendářních dnů zabezpečenou náhradu mzdy od zaměstnavatele. Od 15. kalendářního dne pracovní neschopnosti má jak zaměstnanec, tak OSVČ nárok na výplatu dávek nemocenského pojištění. Zatímco za zaměstnance odvádí zaměstnavatel 2,1 % do státního rozpočtu, OSVČ si odvádí na nemocenské pojištění dobrovolně libovolnou částku, jež musí být vypočtena alespoň z minimálního vyměřovacího základu, který činí 8000 Kč za měsíc. Aby OSVČ měla nárok na výplatu nemocenské, musí být účastna na odvodech na nemocenské pojištění alespoň 3 měsíce před vznikem dočasné pracovní neschopnosti (Zákon č. 187/2006 Sb. a Zákon č. 262/2006 Sb.).

Tab. 32: Porovnání OSVČ uplatňující paušální výdaje a OSVČ v paušálním režimu

	Daň z příjmu FO	Sociální pojištění	Zdravotní pojištění	Příjmy	Daňové zatížení
Varianta 1	34 500 Kč	63 598 Kč	32 663 Kč	726 000 Kč	18,01 %
Varianta 2	- 3010 Kč	63 598 Kč	32 663 Kč	726 000 Kč	12,84 %
Varianta 3	- 21 610 Kč	63 598 Kč	32 663 Kč	726 000 Kč	10,28 %
Paušální režim	1200 Kč	40 632 Kč	32 664 Kč	726 000 Kč	10,26 %

Zdroj: vlastní zpracování výpočtu; 2023

Tabulka výše (Tab. 32) zobrazuje přehledné shrnutí daňové povinnosti, odvodů na sociální a zdravotní pojištění, celkové příjmy OSVČ a celkové daňové zatížení vyjádřené procentem. Varianta 1, 2 a 3 představuje OSVČ uplatňující paušální výdaje, kde docházelo ke změnám v podobě uplatnění slevy na manželku a daňového zvýhodnění nejprve na jedno dítě a následně rovnou na dvě narozená dvojčata. Celkově lze výše zmíněné varianty vyhodnotit tak, že nejvíce se paušálnímu režimu přiblížila varianta 3, kde muž uplatňoval kromě slevy na poplatníka také slevu na manželku a daňová zvýhodnění na dvě děti po dobu 10 měsíců. Ve zbylých dvou variantách by se muži vyplatilo přejít do paušálního režimu.

Díky zvýšení hranice pro vstup OSVČ do režimu paušální daně z 1 000 000 Kč na 2 000 000 Kč, tak došlo k vzrůstu počtu potenciálních daňových poplatníků, kteří mohou tuto možnost využít. Zda OSVČ po splnění podmínek ke vstupu do paušálního režimu opravdu tuto možnost využijí, záleží na individuálním zhodnocení situace.

V situaci, kdy muž uplatňuje pouze slevu na poplatníka, se mu vyplatí vstoupit do paušálního režimu, zatímco kdyby OSVČ uplatňovala daňové zvýhodnění na 3 děti za jinak stejných podmínek, nevyplatilo by se využít paušální režim. Výhodnost paušálního režimu může souviset i se změnou příjmu. Kdyby se příjmy snížily na 500 000 Kč a muž uplatňoval slevu na poplatníka a daňová zvýhodnění na 2 děti, bylo by pro něj OSVČ uplatňující paušální výdaje výhodnější než paušální režim. Na druhou stranu, kdyby se příjmy zvýšily například na 900 000 Kč, tak ani sleva na poplatníka a daňové zvýhodnění na 2 děti by nedosáhly na výhodnost paušálního režimu. V situacích, kdy dojde ke změnám v podobě změny příjmů muže, pracovní situace ženy, přírůstku dalšího dítěte nebo získání například příjmů z nájmu, výhodnost paušálního režimu se tak pro daňový subjekt může změnit nebo v případě příjmů z nájmu může tato možnost zcela zaniknout.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem daně z příjmů fyzických osob a daňovým zatížením fyzických osob v různých modelových situacích. V teoretické části byly stručně charakterizovány základní funkce daní, konstrukční prvky daní a rozdělení daní na přímé a nepřímé daně. Dále se práce věnovala podrobněji dani z příjmů fyzických osob, kde byli popsáni poplatníci daně, předmět daně nebo dílčí příjmy tvořící základ daně. V praktické části došlo nejprve k nadefinování potřebných postupů k vypočtení daňového zatížení, které byly následně aplikovány v konkrétních modelových situacích. První část modelových situací porovnávala, jaké daňové zatížení působí na daňový subjekt v případech, kdy je muž zaměstnaný ve firmě a kdy podniká jako OSVČ. Modelové situace byly upravovány o možnosti uplatnění daňového zvýhodnění na děti, uplatnění různých slev nebo získání nového dílčího příjmu. Z příkladů porovnávajících zaměstnance a OSVČ z hlediska zatížení DPFO vyšlo, že zaměstnanec odvádí vyšší daň než OSVČ. Z pohledu celkového zatížení, po započtení i odvodů na sociální a zdravotní pojištění, vyplynulo, že muž měl jako zaměstnanec vždy vyšší celkové daňové zatížení než OSVČ. Druhá část výpočtů se zaměřila pouze na OSVČ a porovnávala, zda se OSVČ vyplatí uplatňovat paušální výdaje a patřičné slevy či daňová zvýhodnění na děti nebo zda je výhodnější vstoupit do paušálního režimu, který se stal díky zvýšené hranici ke vstupu pro větší množství OSVČ přístupnější. Situace, zda se vyplatí vstoupit do paušálního režimu je třeba hodnotit individuálně, neboť při změně příjmů nebo možnosti uplatňování více slev či daňových zvýhodnění na děti, může nastat situace, kdy se OSVČ vyplatí uplatňovat paušální výdaje než vstoupit do režimu paušální daně.

Seznam použitých zdrojů

- Cambridge Dictionary (n.d.). *Tax*. Dostupné 31. 10. 2022 z <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/tax>
- Černá, M., Hejduková, P., & Ibl, J. (2021). *Daně v praktických aplikacích studijní opora*. Západočeská univerzita.
- Český statistický úřad (2022). *Vybrané údaje o sociálním zabezpečení - 2021*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://www.czso.cz/csu/czso/vybrane-udaje-o-socialnim-zabezpeceni-2021>
- Daňová soustava v České republice (n.d.). <http://www.profispolecnosti.cz//vedeni-ucetnictvi/danova-soustava-v-ceske-republice/a-1443/>
- Daňový specialista (n.d.). Dostupné 20. 3. 2023 z <https://nsp.cz/jednotka-prace/danovy-specialista>
- Daňový systém (n.d.). <https://tema.finance.cz/d/danovy-system/>
- Generální ředitelství pro komunikaci (Evropská komise) (2020). *Cla*. Dostupné 30. 10. 2022 z <https://op.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/63ea68e1-18d1-11eb-b57e-01aa75ed71a1/language-cs>
- Finanční správa České republiky (n.d.). *Obecné informace*. Dostupné 26. 3. 2023 z <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/dane/dan-z-prijmu/pausalni-dan/obecne-informace>
- Finanční správa České republiky (2013). *Popis systému*. <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/danovy-system-cr/popis-systemu>
- Klimešová, L. (2018). *Daňová optimalizace* (2. vyd.). Ústav práva a právní vědy, o.p.s.: European Business School SE.
- Kofler, G., Lang, M., Pistone, P., Rust, A., Schuch, J., Spies, K., Staringer, C., & Storck, A. (2021). *CJEU – Recent Developments in Direct Taxation 2020: Series on International Tax Law, Volume 127*. Linde Verlag.
- Kubátová, K. (2018). *Daňová teorie a politika* (7. vyd.). Wolters Kluwer.
- Macháček, I. (2021). *Fyzické osoby a daň z příjmů* (4. vyd.). Wolters Kluwer.
- Marková, H. (2023). *Daňové zákony 2023*. Grada Publishing.
- Ministerstvo financí České republiky (2023). *Státní rozpočet v kostce - 2023*. Dostupné 20. 4. 2023 z <https://www.mfcr.cz/cs/o-ministerstvu/vzdelavani/rozpocet-v-kostce/statni-rozpocet-v-kostce-2023-50699>
- Ministerstvo vnitra České republiky (2008). *Správa na úseku zaměstnanosti*. Dostupné 20. 3. 2023 z <https://www.mvcr.cz/clanek/sprava-na-useku-zamestnanosti.aspx>
- Ministerstvo zdravotnictví České republiky (2020). *Veřejné zdravotní pojištění*. Dostupné 18. 3. 2023 z <https://www.mzcr.cz/verejne-zdravotni-pojisteni-2/>
- MONETA Money Bank (n.d.). *Nepřímé daně*. Dostupné 31. 10. 2022 z <https://www.moneta.cz/slovník-pojmu/detail/neprime-dane>

Müllerová, L., & Šindelář, M. (2016). *Účetnictví, daně a audit v obchodních korporacích*. Grada Publishing.

Paušální daň v kostce: Podmínky, termíny, částky (2023). <https://www.jake-james.cz/blog/pausalni-dan-podminky-terminy-castky>

Pavlásek, V., & Hejduková, P. (2010). *Veřejné finance a daně v České republice*. Nava. Sociální a zdravotní pojištění 2023 (n.d.). <https://www.mesec.cz/danovy-portal/dan-z-prijmu/socialni-a-zdravotni-pojisteni/>

Staudek J. (n.d.). *Právní principy*. Dostupné 1. 11. 2022 z https://www.fi.muni.cz/usr/staudek/vyuka/security/stud_lit/pravniprincipy.htm

Vančurová, A. (2021). *Zdanění osobních příjmů* (3. vyd.). Wolters Kluwer.

Vančurová, A., & Boněk, V. (2011). *Správa daní pro ekonomy*. Wolters Kluwer.

Vančurová, A., Láchová, L., & Zídková, H. (2020). *Daňový systém ČR 2020*. Wolters Kluwer.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 388/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění

Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinnost od 1. ledna 2014

Zákon č. 589/1992 Sb., Zákon České národní rady o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Zákon č. 592/1992 Sb., Zákon České národní rady o pojistném na veřejné zdravotní pojištění

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Seznam tabulek

Tab. 1: Struktura příjmů státního rozpočtu v roce 2023	8
Tab. 2: Daně daňového systému ČR – ekonomické hledisko	9
Tab. 3: Paušální výdaje	21
Tab. 4: Postup stanovení příjmů ke zdanění	23
Tab. 5: Stanovení celkového základu daně pomocí dílčích základů daně.....	23
Tab. 6: Výpočet daně z příjmů fyzických osob	24
Tab. 7: Slevy na dani pro rok 2023.....	25
Tab. 8: Daňové zvýhodnění na dítě pro rok 2023.....	26
Tab. 9: Veřejné zdravotní pojištění.....	27
Tab. 10: Důchodové pojištění.....	28
Tab. 11: Státní politika zaměstnanosti	29
Tab. 12: Varianta A	30
Tab. 13: Varianta B.....	31
Tab. 14: Varianta C.....	32
Tab. 15: Varianta č. 1A – výpočet DPFO zaměstnanec	33
Tab. 16: Varianta č. 1B – výpočet DPFO OSVČ	33
Tab. 17: Varianta č. 1A – výpočet sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanec	34
Tab. 18: Varianta č. 1B – výpočet sociálního a zdravotního pojištění OSVČ	34
Tab. 19: Varianta č. 2A – výpočet DPFO zaměstnanec	35
Tab. 20: Varianta č. 2B – výpočet DPFO OSVČ	36
Tab. 21: Varianta č. 3A – výpočet DPFO zaměstnanec	37
Tab. 22: Varianta č. 3B – výpočet DPFO OSVČ	37
Tab. 23: Varianta č. 4A – výpočet DPFO zaměstnanec	38
Tab. 24: Varianta č. 4B – výpočet DPFO OSVČ	39

Tab. 25: Přehled měsíčních záloh v jednotlivých pásmech paušálního režimu pro rok 2023	41
Tab. 26: Výpočet daňové povinnosti OSVČ – paušální výdaje	42
Tab. 27: Výpočet výše pojistného OSVČ	42
Tab. 28: Výpočet výše záloh OSVČ v paušálním režimu (1. pásmo)	42
Tab. 29: Výpočet daňové povinnosti OSVČ – paušální výdaje	43
Tab. 30: Výpočet daňové povinnosti OSVČ – paušální výdaje	44
Tab. 31: Srovnání celkového daňového zatížení napříč variantami	46
Tab. 32: Porovnání OSVČ uplatňující paušální výdaje a OSVČ v paušálním režimu ...	47

Seznam rovnic

Rovnice 1: Výpočet daňového zatížení	30

Seznam použitých zkratk a značek

ČR	Česká republika
DP	důchodové pojištění
DPFO	daň z příjmu fyzických osob
DPPO	daň z příjmu právnických osob
DPH	daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
HM	hrubá mzda
OBZP	osoba bez zdanitelných příjmů
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
VZ	vyměřovací základ
ZDP	zákon o dani z příjmu
ZD	základ daně
P	příjmy
V	výdaje
m.m.m.	minimální měsíční mzda
zc	zaměstnanec
pmm	průměrná měsíční mzda
Sb.	sbírka

Abstrakt

Vincencová, M. (2023). *Daň z příjmů – porovnání daňového zatížení fyzických osob* [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: daň z příjmů fyzických osob, daňové zatížení, daňový systém, základ daně, sazba daně, osoba samostatně výdělečně činná, zaměstnanec

Tato bakalářská práce se zabývá tématem daně z příjmů fyzických osob. Cílem práce je provést výpočty daňového zatížení fyzických osob v různých modelových situacích a následně je porovnat. Teoretická část práce obsahuje literární rešerši, která vychází z platných daňových zákonů, stav legislativy k 1. 1. 2023. V této části jsou vysvětleny například konstrukční prvky daní či rozdělení daní na přímé a nepřímé daně. Dále je zde popsána daň z příjmů fyzických osob a její náležitosti. Praktická část se zabývá modelovými výpočty daňového zatížení fyzických osob v různých situacích, v nichž se mohou daňoví poplatníci ocitnout. Tyto situace zahrnují přírůstek dětí do rodiny nebo uplatnění slevy na manželku. Následně dojde k zanalyzování, porovnání a zhodnocení situací, aby se posoudilo, jak mohou jednotlivé situace ovlivnit daňovou povinnost fyzické osoby v daném kalendářním roce.

Abstract

Vincencová, M. (2023). *Income tax – comparison of the tax burden of natural persons* [Bachelor Thesis, University of West Bohemia].

Key words: personal income tax, tax burden, tax system, tax base, tax rate, self-employed person, employee

This bachelor's thesis deals with the topic of income tax for individuals. The aim of the thesis is to calculate the tax burden for individuals in various model situations and compare them. The theoretical part of the thesis includes a literature review based on the current tax laws and the legislative state as of January 1, 2023. This part explains elements of taxes such as their structure, and the differentiation between direct and indirect taxes. It also describes the specifics of the income tax for individuals. The practical part deals with model calculations of the tax burden for individuals in different situations such as the addition of children to the family or applying the wife discount. Subsequently, these situations will be analysed, compared, and evaluated to assess how they may affect an individual's tax liability in a given calendar year.